

Napút-füzetek

45.

Hangfogó

Cédrus-pályázat 2009 – prózamustra

Heinz von Lichberg

Lolita

Társalgás közben valaki E. T. A. Hoffmann nevét említette és zenei tárgyú elbeszéléseit. Ifjú vendéglátónk, Beata grófnő letette a narancsot, amelyet hámozni készült, és a fiatal költőhöz fordult:

– Hinné-e, hogy Hoffmann történetei – habár csak ritkán olvasom őket – egész éjjel képesek ébren tartani? Tudom, hogy képzelgés, amiről ír, de mégis...

– Lehet, hogy nem pusztá képzelgés, kedves grófnóm.

A diplomata jót kuncogott:

– Csak nem gondolja, hogy ezek a különös dolgok valóban megtörténtek vele?

– Pedig éppen ezt gondolom – vetette ellen a költő. – Megtörténtek vele. Természetesen nem mintha a saját szemével látta volna őket. De mivel költő volt, lélektanilag mindent megélt, amit papírra vetett. Fogalmazhatnék úgy is, hogy kizárólag olyan tárgyat választott, amellyel lélekben már szembenézett. Mondhatnám, ez az, ami a költőt az írótól megkülönbözteti. A költő lelke valószínűként érzékeli a képzetet.

Csend borult a gyönyörű grófnő kicsi biedermeier stílusú szobájára.

– Önnek teljesen igaza van – mondta a professzor, aki érzékeny ember volt, fiatalos megjelenéssel. – Megengedik nekem, hogy elmeséljek egy történetet, amelyet már évek óta hordozok magammal, és a mai napig nem tudom biztosan, hogy valóban megesett vagy álmodtam-e? Sok időt nem venne igénybe.

– Mesélje el, kérem – bátorította háziasszonyunk.

A professzor hozzáfogott:

– Közel a múlt század végéhez – több mint húsz éve –, egy nagyon öreg délnémet városban folytattam tanulmányokat. Egy keskeny utcában laktam – mivel elragadónak találtam –, amely tele volt több száz éves házakkal. A szállásomtól nem messze volt egy ivó, az egyik legkülönösebb, amit valaha is láttam. Késő őszi délutánokon gyakran vetődtem arra, ha a munkámtól még alkonyat előtt elszabadulhattam.

Csupán egy – meglehetősen rozoga – helyisége volt, homályba burkolózó szarufákkal. Utcára néző ablakához közel két tisztára súrolt asztal meg néhány durván faragott szék hevert. Hátról, egy sötét sarokban, ahol a cserépkályha állt, volt egy harmadik asztal is, két kirívóan színpompás szövetű karosszékkal. Egyik fölött egy fekete selyemmantilla függött; ezt a fajta csipkefátylat ünnepnapokon viselik a spanyol asszonyok. Rajtam kívül egyetlen vendéggel sem találkoztam, és néha még ma is eltűnődöm, hogy mi volt a létesítmény célja. Néha megesett, hogy amikor hetet ütött az óra, az ajtót bezárták, a spalettákat összevonták. Erről sosem kérdeztem, de kíváncsiságom már teljesen odafűzött e különös létesítmény tulajdonosaihoz.

Aloys és Anton Walzer igen idős emberek benyomását keltették. Szokatlanul magasak és ösztövérek voltak; mindketten kopaszak, de kócos, vörös-szürke szakállukat tüntetően viselték. Sosem láttam őket másban, mint sárga

térdradrágban és fekete kabátban, melyek rajtuk fesletten lógtak. Bizonyára ikrek voltak, mert lehetetlen volt őket megkülönböztetni. Nekem is sok időbe telt, mire képes lettem Antont – valamivel mélyebb hangjáról – azonosítani.

Az ivóba lépve mindjárt egy pohár csodálatosan édes, spanyol bor fogadott, amelyet egy barátságos vigyor kíséretében, a kályha melletti asztalon helyeztek el nekem. Aloys mellém húzta könnyű székét, közben Anton hátát az ablaknak támasztva állt. Ízesített pipáikat olyanformán pöfékelték, amint azt régi flamand képeken látni. Valahogy olyan érzésem támadt, mintha várnának valamit.

Már-már azt is mondhatnám, hogy groteszk benyomást keltettek bennem, de nem egészen ez a megfelelő szó. A groteszk mindig hordoz valami komikust, de az a hatás, amelyet a Walzer fivérek idéztek bennem, kimondhatatlanul szomorú és nyugtalanító, majdhogynem tragikus volt. Erről a helyről hiányzott a női jelenlét bármiféle nyoma; én biztosan nem láttam ott egyetlen nőt sem.

Ahogy a téllel beköszöntöttek a korai szürkületek és a hosszú éjszakák, szinte napi szükségletté váltak a füstös helyiségben tett látogatásaim. A tulajdonosok is jobban megismertek, olykor-olykor kicsit elbeszélgettünk. Ilyenkor úgy tűnt, mintha elvesztették volna az időérzéküket, mert mindig olyan dolgokról beszéltek, amelyek a távoli múltba veztek, hangjuk hozzá ugyanazt a monoton, kereplő hangzást keltette.

Én is meséltem nekik az utazásaimról, ám amikor a déli éghajlatokat említettem, zavart, sóvárgó pillantás jelent meg szemükben, amely máskor inkább szomorú és várakozó volt. Úgy tűnt, mintha az emlékeiknek éltek volna. Sosem szabadulhattam attól a gondolattól, hogy amint elmegyek, valami rettenetes fog bekövetkezni; mégis kényszerítettem magam, hogy nevessek az efféle megérzéseken.

Egyszer, késő éjszaka, amint elhaladtam az ivó mellett, spalettázott ablakai mögül olyan elragadó hegedűszóra lettem figyelmes, hogy megbűvölten, mozdulatlanná dermedve hallgattam ott az utcán. Amikor másnap erről kérdezgettem a testvéreket, csupán mosolyogtak és biccentettek.

Néhány hét elteltével – még később, mint annak előtte – megint elsétáltam a spaletták előtt. Most kétségbeesett kiáltást hallottam, veszekedést és káromkodást, ami úgy megijesztett, hogy cserbenhagyott a lélekjelenlétem. Az öreg kocsmából kihallatszó kiáltások kétségtelenül nem származhattak attól a két gyenge öregembertől, akiket megismertem. Hangjuk mély volt, fiatal, és dühösen zengett. Úgy hangzott, mint két fiatal férfi szörnyű veszekedése. A kiabálás egyre erősödött, az örület csúcsára hágott, s a rohamokat csupán az asztalra mért ökölcsapások szakították meg.

Ezüstös csengésű női hang kacagását hallottam, mire a felbőszült hangok őrzőngő üvöltéssé torzultak. Földbe gyökerezett a lábam. Eszembe sem jutott, hogy kinyissam ajtót és megnézzem, mi folyik odabent.

A női hang egyetlenegyszer sikoltott, de olyan szörnyű gyötrellemmel, amelyet sosem leszek képes elfelejteni. Aztán minden elcsendesedett.

A következő nap, amikor beléptem a kocsmába, Anton a tőle megszokott barátságos vigyorral helyezte az asztalra a bort. Minden annyira változatlan volt, hogy azon kezdtem tűnődni, nem álmodtam-e az egészet, de túlzottan szégyelltem rákérdezni.

Egy tél végi délután bejelentettem a testvéreknek, hogy nem jövök többet, mert másnap útnak indulok Spanyolország felé.

Ez a hír különösen hatott Antonra és Aloys-ra, nehéz időket megélt arcuk egy pillanatra elsápadt, és mindketten a padlóra szegeztek tekintetüket. Kimentek; hallottam, hogy sugdolóznak egymás között.

Anton hamarosan visszatért, és izgatottan tudakolta, volna-e rá mód, hogy Alicantéba eljussak. Igennel válaszoltam, mire megfordult, és szinte szökellve ment vissza a testvéréhez. Nemsokára mindketten visszatértek, s úgy tettek, mintha mi sem történt volna.

Csomagolás közben megfeledkeztem a fivérekről, habár bonyolult és zavaros álmot láttam azon az éjszakán valamiféle rozzant, lazacszínű házikóról, amely Alicante kikötőjének egyik elhagyatott utcájában állt.

Másnap útnak az állomás felé csodálkozva láttam, hogy a fényes napsütés dacára Anton és Aloys szorosan összevonta a spalettákat.

Utazásom során hamar megfeledkeztem a tanulmányaimról és Dél-Németországban tett kalandjaimról. Utazás közben könnyű felejteni.

Jó néhány napot töltöttem azzal Párizsban, hogy meglátogattam pár barátomat és megnéztem a Louvre-t. Egyik este fáradtan érkeztem vissza egy Latin Quarter nevű zenés mulatóból, ahová azért mentem, hogy meghallgassak egy figyelemre méltó költőt, akiről az egyik barátom hallott. Ez az elaggott, vak bárd gyönyörűen énekelt egyszerű, szomorúsággal teli hangján. Búbájos lánya gyakorlottan kísérte őt hegedűn.

Aztán egy szóló darabot játszott, amiben rögtön felismertem a Walzer fivérek házából kiszűrődő melódiát. Később megtudtam, hogy Lully szerzeménye volt ez a gavotte, XIV. Lajos korából.

Néhány nap múlva Lisszabon felé indultam, és február elején átvágtam Madridon, hogy Alicantéba jussak.

A délvidek iránt mindig is gyengéd érzelmeket tápláltam, és Spanyolországért mindenekelőtt. Itt már-már erősnek érzi magát az ember, és minden tapasztalat különös hangsúlyt nyer. A napsütés forróvá és féktelenné teszi az életet. Az itteniek, mint a boruk, erősek, tüzesek és édesek, de ingerlékenyek is, és veszélyes őket felizgatni. Én még hittem abban is, hogy a déliek vérében van valami Don Quijote-i.

Valójában nem volt semmi különös tennivalóm Alicantéban, de jó pár leírhatatlanul édes éjszakát eltöltöttem ott. Azokon az éjjeleken, amikor a hold a Santa Barbara kastély fölé emelkedik és rejtélyes félhomályba vonja a kikötőt, a német szív lírai romanticizmussal dobban.

A városra vetett első pillantásom felidézte bennem a Walzer fivéreket, és elárasztott különös tulajdonuk emlékeivel. Tudom, utólag belemagyarozásnak vagy képzelődésnek tűnhet, de mintha öszvérem szinte önkéntelenül fordult volna az Algorfe Palota felé, majd tovább, le egészen a kikötőig. A legöregebb utcák egyikében, melyben többnyire tengerészek laktak, megtaláltam a helyet, amit kerestem.

Severo Ancosta fogadója rozzant kis épület volt hatalmas teraszokkal, amelyet hasonszörű épületek fogtak közre. A fogadós, aki barátságos és beszédes házigazdának bizonyult, olyan szobát adott, amelyből gyönyörű kilátás nyílt a tengerre. Előre örültem, hogy egy hétig élvezhetem a háborítatlan szépséget.

Egészen addig, amíg a következő napon meg nem láttam Severo lányát, Lolitát.

A mi északi normáink szerint szörnyen fiatal volt, titokzatos déli szemekkel és rendkívüli aranyvörös hajjal. Alakja fiúsan nyúlánk és ruganyos, hangja telt és sötét. Volt benne valami, ami még a szépségénél is jobban vonzott: különös titokzatossága gyakran nyugtalanított azokon a holdfényes éjszakákon.

Néha, amikor bejött, hogy rendbe hozza a szobámat, munkájában megállt, kacérkodó mosolya keskeny vonallá préselődött, mintha félelemmel nézne a napsütésbe. Mintha egy nagy tragika alakítaná éppen Iphigéniát. Ilyenkor a karjaimba vettem a gyermeket, mert sürgető szükségét éreztem, hogy valami ismeretlen veszélytől megóvjam őt.

Voltak napok, amikor Lolita nagy, félnék szemei kimondatlan kérdéssel fogadtak; esténként olykor fékezhetetlen zokogásban tört ki váratlanul.

Nem gondoltam többé az elutazásra. Elbájolt a délvidék – és Lolita.

Aranylóan tüzes nappalok és ezüstösen melankolikus éjszakák követték egymást.

Aztán egyszer, az ábránd és a valóság feledhetetlen nászán, Lolita ott ült az erkélyemen s lágyan énekelt, mint oly sokszor már; ám ezúttal tétova léptekkel jött, s a gitárt hirtelen a padlóra vetette. Míg tekintete a hold vízen remegő képét kutatta, mint egy védelmet kereső gyermek, nyakam köré fonta reszkető, kicsi karját, mellemre hajtotta fejét, és zokogni kezdett. Szemei még könnyesek, de édes ajka nevetett.

Ekkor megtörtént a csoda. „Olyan erős vagy” – suttogta.

Teltek-múltak a nappalok és az éjszakák... szépséges Lolitám a dal rendíthetetlen nyugalmába zárta titkát.

Hetekbe fordultak a napok, és ráébredtem, hogy ideje folytatni utazásomat. Nem mintha bármi kötelezettségem lett volna, de Lolita óriási és veszélyes szerelme ijeszteni kezdett. Amikor ezt elmondtam neki, leírhatatlan pillantást küldött felém és csendben bólintott. Hirtelen megragadta a kezem, és olyan erővel harapott bele, amilyennel csak tudott. Huszonöt év sem törölhette el a szerelem jelét, amelyet a kezemen hagyott.

Mire szólni tudtam volna, Lolita eltűnt a házban. Egyetlenegyszer láttam őt viszont.

Ezen az estén komolyan elbeszélgettem Severóval a lányáról. „Jöjjön, uram! – mondta. – Valamit meg kell hogy mutassak; ez majd mindent megmagyaráz.” Abba a szobába vezetett, amelyet egy ajtó választott el az enyémtől. Döbenten álltam ott.

Ebben az egyszerű szobában csak három karosszék és egy kis asztal állt. De éppen olyanok voltak, vagy majdnem ugyanolyanok, mint amelyeket a Walzer fivérekénél láttam. Azonnal ráeszméltem, hogy Severo Ancosta házáról álmodtam az elutazásomat megelőző éjszakán.

A falon egy Lolitát ábrázoló rajz függött, annyira tökéletes, hogy odamentem közelebből is szemügyre venni.

„Azt hiszi, hogy ez a kép Lolitát ábrázolja – nevetett Severo –, de ez Lola, Lolita dédanyja. Száz éve fojtotta meg két szeretője vetélkedés közben.”

Leültünk, és Severo a maga közvetlen stílusában elmesélte a történeteket. Elmondta, hogy Lola a maga idején a város leggyönyörűbb asszonya volt; an-

nyira gyönyörű, hogy a férfiak meghaltak a szerelméért. Nem sokkal azután, hogy életet adott leánygyermekének, két szeretője – akiket az örületbe kergetett – meggyilkolta.

Azóta átok ül a családon. Minden asszony egyetlen leánygyermeket hoz a világra, s néhány héttel a szülés után megőrül. És mind gyönyörű, olyan gyönyörű, mint Lolita.

„Így halt meg a feleségem – suttogta most már elkomorulva –, és a lányom is így fog meghalni.”

Nehezemre esett, hogy bármi vigasztalót mondjak, mert erőt vett rajtam a félelem az én kicsi Lolitám miatt.

Amikor aznap este beléptem a szobámba, egy apró vörös virágot találtam a párnámon, melynek fajtáját nem tudtam meghatározni. Lolita búcsúajándéka – gondoltam, és felvettem. Csak akkor láttam meg, hogy a virág fehér, a vörös pedig Lolita vére. Ennyire szeretett.

Éjszaka nem tudtam aludni. Ezeregy álom vett üldözőbe. Aztán hirtelen, éjfélhez közel, láttam valami félelmetest. A másik szoba ajtaja nyitva állt, s három ember ült a szoba közepén az asztalnál. Jobb és bal oldalon két fiatal szőke férfi foglalt helyet, közöttük Lolita. Illetve feltehetően nem Lolita, hanem Lola – vagy valóban Lolita lett volna?

Az asztalon sötét vörösborral teli poharak sorakoztak. A lány hangosan és gátlástalanul nevetett, kihívóan viselkedett. A két férfi felvette a hegedűt és játszani kezdett. Éreztem, hogy a vér gyorsabban lüktet az ereimben, felismertem a Napkirály korából származó gavotte dallamát. Ahogy a melódia befejeződött, a nő fenékiig hajtotta poharát, és újra ezüstös csengésű kacajt hallatott.

A fiatal férfi, aki velem szemben ült, az asztalra fektette hegedűjét. „Mondd hát meg, melyikünket választod?”

„A jobbképűt – nevetett –, de mindketten olyan jóképűek vagytok. Valami hideg, idegen szépség a tiétek, ami szokatlan itt.”

„Őt vagy engem, mondd meg, asszony, vagy Istenemre mondom...” – ordította a másik még hangosabban.

„Mindketten szerettek. Ha olyan nagy a szerelmetek, verekedjetek meg értem, én pedig kérni fogom az áldott Szüzet, hogy küldjön jelet, amely megmutatja, melyikőtök szeret jobban. Ráálltok?”

„Igen” – adták beleegyezésüket a férfiak, és egymásra meredtek.

„Azt fogom szeretni, aki erősebb.”

Így hát levetették a kabátjukat, s egymásnak feszültek izmaik. De be kellett látniuk, hogy mind a ketten egyforma erősek.

„A magasabbat fogom szeretni, bárki legyen is az.” Összevillantak a tekintetek.

S mintha egyre magasabbra nőttek volna a férfiak, nyakuk megnyúlt és megvastagodott, ruhaújjuk könyöknél szétrepedt. Annyira elcsúfult és eltorzult az arcuk, hogy attól félttem, csontjuk törik. De egyetlen hajszállal sem volt magasabb az egyik a másiknál.

Öklük az asztalra zuhant, a hegedűk a levegőbe szökkentek, s mindezt eget rázó káromkodás követte.

„Az idősebbet fogom szeretni.”

A haj fejükről lehullott, arcukat mély barázdák szeltek, kezük gyengeségtől remegett, térdük reszketett a nagy kimerültségtől, amint minden erejükkel megpróbálták talpra állni. Haragos tekintetükből kifogyott az erő, dühödt ordításuk károgássá változott.

„Istenemre mondom, asszony – kiáltotta egyikőjük –, szabj ki újabb feladatot, vagy háromszor átkozott szépségeddel együtt a pokolra jutsz!”

A nő kacagva omlott az asztalra, s nevetéstől könnyes szemekkel így kiáltott:

„Szeretni fogok, igen. Azt fogom szeretni, akinek hosszabb és rondább lesz a szakála!”

A férfiak arcán hosszú, vörös szőr serkent elő, miközben a düh és a kétségbeesés örült, állati hangjait hallatták. Felemelt öklökkel szálltak szembe egymással, s a nő közben megpróbált elmenekülni.

De a két férfi rögvést rávetette magát, és hosszú, csontos ujjakkal fojtogatni kezdték.

Egyetlen tagomat sem voltam képes megmozdítani, hideg futkosott a hátamon, s erőnek erejével hunytam le a szemem. Amikor újra kinyitottam, láttam, hogy a szomszéd szobában lévő két férfi, aki őrzöngése eredményét vizslatta a padlón, nem más, mint Anton és Aloys Walzer. Ájultan estem össze.

Mire magamhoz tértem, a napsütés már elárasztotta a szobámat, és a mellettem lévő helyiség ajtaja csukva állt. Sietve kinyitottam, de mindent épp úgy találtam, mint előtte. Habár emlékszem, hogy megjegyeztem magamban: a bútorokat borító finom por, amit korábban láttam, eltűnt. A levegőben pedig bor illatát éreztem halványan.

Amikor néhány órával később kimentem az utcára, Severo igyekezett felém sápadtan, lesújtva. Szemében könnyek gyűltek.

„Lolita múlt éjszaka meghalt” – mondta szelíden.

Nem tudom elmondani, hogy ezek a szavak mit jelentettek nekem, de ha tehetném is, szentségtörés lenne róla beszélni. Drága kicsi Lolitám ott feküdt keskeny ágyán, tágra nyílt szemekkel. Könnyei alsó ajkán; illatos, szőke haja ziláltn hevert.

Nem ismerem a halála okát; mély döbbenetemben elfelejtettem megkérdezni. Napbarnított bal karján volt egy apró vágás, de ez nem okozhatta a halálát. Azt azért ejtette, hogy a fehér virágot vörösre fesse nekem.

Puha szeméit lezártam, fejem hideg kezére hajtottam, nem is tudom, milyen hosszán.

Végül belépett Severo és figyelmeztetett, hogy a gőzhajóm egy órán belül indul Marseilles-be. Így hát távoztam.

Amikor a hajó már messze járt a parttól és kirajzolódtak előttem a Santa Barbara körvonalai, felötlött bennem, hogy ez a szögletes kastély most talán éppen azt látja, hogy a földbe helyezik Lolita drága kis testét. Szívem sosem érzett ehhez fogható sóvárgást. A tornyokhoz esdekeltem: „Küldjétek el neki a szerelmemet, küldjétek, mielőtt örökre, örökre elmegy!”

De Lolita lelkét magammal vittem.

Néhány évvel később visszatértem az öreg délnémet városba. Walzerék vén ivójában már egy csúf asszony lakott, aki magvakkal kereskedett. Amikor a fivérek után kérdezősködtem, megtudtam, hogy a Lolita halálát követő reg-

gelen halva találták mindkettőjüket. A kályha melletti karosszékeikben ültek és mosolyogtak.

A professzor, akinek a tekintete mesélés közben végig vakon kóborolt a tányérján, egyszerre felnézett. Beata grófnő ráemelte a tekintetét:

– Maga egy költő – mondta, s törékeny csuklóján a karkötő megcsörrent, amint a kezét feléje nyújtotta.

Németből fordította Artzt Tímea

A fordító jegyzetei: 2004 tavaszán Michael Maar fedezte fel a német szerző, Heinz von Lichberg *Lolita* (1916) című novelláját, amely a névazonosság miatt nagy érdeklődést váltott ki a Nabokov-kutatók körében. **Heinz von Lichberg** (1890–1951; eredeti nevén Heinz von Eschwege), aki íróként jelentéktelen, ismert zornalisztaként volt jelen a hitleri Németország közéletében. Maar cikkeiben megfogalmazott kutatását – amely Nabokov klasszikus regénye és az azt megelőző Lichberg-novella közötti párhuzamok kimutatására irányult – elsőként a Frankfurter Allgemeine, majd a Times Literary Supplement közölte. Ezt követően Michael Maar megjelentetett egy 83 oldalas, könyv formátumú munkát, *A két Lolitát*. A *The Two Lolltas* tartalmaz egy 41 oldalas esszét és két novellát. Ez utóbbiak – a *Lolita* és az *Atomic* – eredetileg Lichberg *Die verfluchte Gioconda* (1916) c. gyűjteményében jelentek meg. Michael Maar előtt Carolyn Kunin publikálta először angolul a Lichberg-novella fordítását (in Times Literary Supplement, 2004. július 23., 5286. szám). A szöveg magyarra történő átültetése során ez utóbbit vettem alapul.

Simona Cratel

Idegenek

(Részlet)

1. Ha már idejöttetek ebbe a furcsa átjáróba, ha egyáltalán átjárónak lehet nevezni, az idővel és valósággal párhuzamosan elrejtve, elkülönítve, inkább egy időkapszulának nevezném, ahol egyedül várom, hogy minden véget érjen. Higgyétek el, ez egy kiváltság. Igazából senki sem tudja, hogyan lehet ide jutni. Nincs térkép, ami jelölné. Rejtekhely, az én helyem. Ahol összekucorodva várok egyedül, még egyszer mondom, egyedül, csendben. De most, hogy már társaságom van, kezdem megosztani a csendet. Egy időre legalábbis. És valamilyen módon a magányt is. Érzem, végül a csend úgyis helyreáll, súlyosabban, mint bármikor. Egy hatalmas súly ez, ami majd végkép összezúz.

Ha oldalági áldozatok is lesznek, nem érdekel. Ti akartatok maradni. Senkit sem erőltettem. Isten hozott... itt, itt, ahol az idő a végtelenségig szétterjed számtalan kis finom időre, létekre, világegyetemekre, és soha sincs itt a jelenben, mert mindig minden máshol történik. Valahol bent az agyamban.

2. Na jó, tízéves vagyok és a nevem Verdi. Már sok idővel ezelőtt választottam ezt a nevet. Ki tudja, mikor. Mert én magam nem. Lehetséges, hogy akkor, amikor anyu beleszeretett a testvérem óvodájában gyakor mokoskodó diákba. Talán akkor. Vagy mégsem. Én magam személyesen, nem tartom igazából fontosnak. De ők, Ők, így nagybetűvel, azt akarják, hogy emlékezek. Erőltetik ezt a részletet. Én ellenben, ilyen vagy olyan okból erősen zavarban vagyok, nagyon nehezen tudok eligazodni a velem történtek időpontjai közt, rendet rakni az életemben, bármilyen rövid is az. Ez is egy olyan jelző, amit senki sem ért, mint Monk, Adrián Monk, aki képes egy titokzatos bűntényt megoldani olyan részletek alapján, amelyekre senki sem gondol, látszólag lényegtelen részletek alapján. Persze ő egy folytatásos film alakja. Ez van most is, makacsul beleakadnak a nevembe, hogy érezzem magam hibásnak, amiért nem tudok magyarázatot adni erre a világrengető kérdésre, lehet, szüleim eltűnése miatt. Ha ezt megtudják, azt is tisztázni fogják, mi történt az öcsémmel. Ki tette. És főleg miért. „Mikor választottad ezt a nevet? Miért hívod magad Verdinek? Valaki sugallta neked? Egy felnőtt? Miért Rasputin a neve a kutyádnak?” Tudni akarják. Különösen a pszichológus, ő minden rossznak a feje. A többieket is ő tüzeli. Ez a durva játék arra megy ki, hogy újra átéljek mindent, ez a dolga, világos, de gyanítom, van valamilyen személyes oka is. Kétséget kizáróan a tekintete azt sugallja, kételkedik bennem. Gyanakszik. Akárki észreveheti rajta, bár ő maga sem tudja, miért gyanakszik rám.

3. De a nevek csak nevek. Különösen, ha becenevek, mit is jelenthet más, ha a születési anyakönyvi kivonatban levő nem felel meg nekünk. Valaki eldöntötte, legyek Viktor, de én egyáltalán nem gondolom Viktornak magam, sohasem éreztem magam Viktornak. Ha valaki elkiáltja magát, hogy „Viktor!”, nem én leszek az, aki megfordul. Ez a valaki anya volt, az ő gyatra képzelőerejével.

Megismeritek rövidesen, mi történt, és tisztába jöttök velem. Szüleim rám néztek, elsőszülöttükre, és azt mondták: „No, kicsi Viktor, akarsz a mi kisfiunk lenni?” Ez persze csak vicc, miután úgysem volt más választásom, mint hogy a kisfiuk legyek, bár nagyobbakat nem is tévedhettek volna. Mindkét szempontból. Egy, az én nevem nem Viktor, és ezt határozottan merem állítani, kettő, sohasem akartam a „kisfiuk” lenni. Világéletemben, tűnjön akármilyen rövidnek, máshol szerettem volna lenni, mást tenni, egy egészen más családban, egy teljesen másik házban. Olyan házban, ahova több napfény hatol be, ahol lehet valamit tenni, vagy ahol egy egészen más anya van, aki nem sír folyton.

Mikor kiejted ezt a nevet, Viktor, milyen kép jelenik meg előtted? Egy pöttyös fiúcska tövig lerágott körmökkel, szinte elveszve a legutolsó padban. Ez nem én vagyok. Hanem pont az ellentéte. Anya rendszeresen elvisz, pontosabban elvitt, mielőtt ebbe az új házba költöztünk volna, a fodrászhoz, hogy megkapjam sötét, dús és selymes hajam kárára a hajvágásadagomat és a fodrász dicséreteit, aki közben anyával diskurált, amit én flörtölésnek tarthattam volna, ha nem olyan értelmetlen, és nem emlékeztet inkább lányok közötti karattyolásra. A végén tréfásan beletúrt az üstökömbe lakkozott ujjával, mialatt festékek kihúzott szempillái félenken remegtek.

Én Verdi vagyok. A legjobb az osztályban. Aki az első padban ül. A tanárok kedvence. Akinek mindenki ragyogó jövőt jósol. Akinek minden adu a kezében van. Az irigyelt. Társai és azok szülei által egyformán. Még akik szeretnek is, irigyelnek, mert pont az vagyok, akik ők is szeretnének lenni. Korarérett gyerek vagyok, aki öt osztályt átugrott, és a tanárok tudják, hogy rövidesen nem lesz mit tenniük velem, mert nem elég felkészültek hozzám, és tovább kell majd adniuk.

4. Ki vádolhat meg azért, mert más személyazonosságot választottam? Mert a kitalált név mellé egy másfajta életet is kívánok? Senki. Környezetemből senki sem értheti meg, mennyire szükségem van a fantáziára, mert ők csak a sikereimet látják, a gyermeket pedig, aki vagyok végeredményben, nem. Nem látják Verdit. Annak ellenére, hogy tisztán tudják, ilyen a gyermekek világa, tele fantáziával és lendülettel, és hangoztatják ezt a szöveget a napnak és éjszakának minden órájában, együtt a többi középszerű együgyűséggel. Ha elmesélném nekik, ahogy szorosan összeszorítom a szememet az éjszaka közepén és így vonom bele magam képzeletbeli kalandjaimba, amelyeket átélni tervezek a közeljövőben, látnának valami egészségtelen ott. Kigyúlna bennük valahol egy kis villanykörte valamitől, és még jobban gyűlölnének. „Igaz, hogy nagyeszű, de belülről rothadt, valami nincs rendben velem. Az se jó, ha túl okos vagy” – mondanák bólogatva olyan léghőzót teremtve, mintha buta szavaiknak többféle értelme is lenne. Egyedüli egészségtelen dolog az én szemszögemből nézve, hogy azokból a dolgokból, amit elképzeltem, semmi nem történt meg, vagyis egyetlen földönkívüli sem hívott meg csillagközi utazásra, vagy Adrianna, a szalagot viselő kislány sem botlott meg előttem, hogy fel tudjam segíteni, mire ő azt javasolja, fussunk ki együtt Brazíliába és alapítsunk ott struccfarmot. És ez csak egy része azoknak a dolgoknak, melyek azelőtt „történtek” velem éjszaka. Rengeteg kaland, s mind olyan valóságként látszanak lázas agyamban, hogy esküdni mernék rá, mindezek megtörténtek a létezés egy másik síkján, más-képp miként emlékezhetnék ennyi izgalomra és érzelemre?

5. De ez még azelőtt volt. Mi előtt? Pfuj... Mi előtt? Mielőtt az egész megtörtént volna. Ezek mindegyre próbálják az ő hivatalos szemszögükön keresztül megoldani, beskatulyázni és kifacsarni belőlem – sajátos, tanult, álnok módszereikkel, diplomával a zsebükben – mindazt, ami számomra mindennek a végét jelenti, mindennek a halálát, ami én magam vagyok. Lehet még előttem egy ragyogó jövő. Lehet, bár nincs semmi igazi vonzalom iránta a szívemben, csak egy nagy üresség. Belül a legüresebb ember a világon.

6. Most, ahogy elgondolom a terveimet és az aprólékosan, dühödten felépített párhuzamos világaimat, csak apám szavait tudom idézni. Ott ült az asztal mellett egy szürke hétköznapi villája hegyével turkálva a tányérban levő túrós laskát, és anyához fordult. Anya a maga részéről rá se nézett, csak unottan rágódott egy kis rakás, túróval meghintett csótészta: „Mikor fiatal voltam, én is arról álmodoztam, micsoda nagy programozó lesz belőlem, milyen óriási lesz, amit teszek, most meg csak azon imádkozom, nehogy megszűnjön ez a nyomorult munkám, és várom csöndben és megbékélve a halált. Ennyi maradt számomra.” Fogalmam sincs, miért mondta ezt anyának, bár a magatartásukból úgy vettem ki, hogy ez egy hosszabb társalgás része, melyet sohasem fejeznek be. Anya továbbra sem nézett rá, hanem folytatta az ízetlen étel rágicsálását.

Ha jól meggondolom, apa ezek előtt a szavak előtt még mondott valamit, aminek az értelmét egy nálam tapasztaltabb valaki jobban megértette volna: „Tudod, mit gondolok? Te még mindig nem idomultál hozzá a felelősségvállaláshoz, a gyerekekhez, a ház fenntartásához. Csak álmodozol. Csak hiszed, hogy végzed a dolgokat. Haladsz magadtól valamerre, de fogalmam sincs, vajon merre.” Ő nem értette, anya merre tart, én pedig nem értettem apa szavait.

Halvány gőzöm sem volt, mit akart mondani, hogy miről beszélt. Amit anyáról mondott, hogy csak álmodozik, és hogy a megérzése szerint van valami közös bennünk, azaz mi ketten, anya meg én gyógyíthatatlan álmodozók vagyunk, meglehetősen hibás álláspont. Anya és én vagyunk a világ két legkülönbözőbb személyisége. Anya és én végtelenül gyűlöljük egymást. A szívünk mélyéből. Rám tekintve mind azt látja bennem, amit ezen a világon gyűlöl. Visszatérve rám, benne látom mindazt, amit a jövőben gyűlölni fogok. Ha álmodozunk, külön álmaink vannak, sőt ellentétesek. Ha én egy hegyet álmodok, ő tengert, ha én esőről álmodok, ő napsütésről, ha én egy szép családról, mint a pizzareklámokban, ő arról, hogy semmilyen családja ne legyen.

Románból fordította Bige Szabolcs Attila

Simona Cratel a Képzőművészeti Akadémián végzett, és 2000-ig mint graphic designer, art director és web designer dolgozott, néhány évig kint élt Németországban, majd hazatért és újra kiment Németországba. Apróság, még ha ez a mű – *Az idegenek* – a szerző első nagyobb lélegzetű alkotása is, nyilvánvalóan expresszionista gyökerei vannak; nem véletlenül történnek az események éppen Németországban.

B. Tóth Klára

Mit hoz a víz?

1. Esküvő szúnyogokkal. Fülledt augusztusi hőség volt. A Kis-Duna felől sem hozott enyhébb levegőt a szél. Barátnőmtől kölcsönzött madeirás menyasszonyi ruhámon több volt a lyuk, mint az anyag. Gazdaságos divat, ugyanakkor mintegy előrevetített szimbóluma a leendő örökös pénzsűkénknek. Sietve igyekeztem a templom felé, zavart, hogy mindenki engem néz, túl akartam lenni az egészen. Csak a templomajtóban vettem észre, hogy jócskán lemaradt a násznép. Közben mintha szólt volna valaki, hogy lassítsak, mert nem bírják az ütemet... Kint állt az egész falu, bár most még többen, mint máskor, hiszen most a „papjány esküszik a Bordáék fiával”, a „papjány-ság” pedig rang, pozíció volt a nép szemében, bármennyire próbálta is a Kádár-rendszer az ellenkezőjét beléjük sulykolni. Tehát a „rang” házasodott a nép fiával, új korszak kezdődött, mindenki részese akart lenni az eseménynek. Árgus szemekkel vizsgálták, mennyire keverhető a városi rokonság a falusival. Benne feszült a néma szorongás: mi lesz fiaikkal, lányainkkal, ha „kitanulnak”, felejtik-e a régit, az ősi rítust, megismerik-e még a szegény rokont, vagy ilyen távoliak, idegenek lesznek, kifinomult arcmimikával, gesztusokkal, magázás helyett tetszikeléssel... Végig az út mentén nagy szakajtókban osztogatták az asszonyok az üres kalácsot, megvendégelve a járókelőket, hiszen ilyenkor minden jókívánság erősíti a házasság szent kötelékét. Minden rábeszélés ellenére sem festettem ki magam, nem mentem fodrászhoz. Nem akartam éppen ezen a napon más lenni, mint aki vagyok, voltam, aki lenni készülök. Egyszerű margarétacsokrot szorongattam, mintha magammal akarnám cipelni a rét összes virágát, illatát, a méhzümmögést, hogy kísérőim legyenek asszonyorsom ismeretlen útjain. Párom sem élvezte jobban a helyzetet. A templomban, a Miatyánk alatt kis híján elájult. Megingott, elővette a díszszekendőjét, amit édesanyja hajtogatott nagy műgonddal a zsebébe, véletlenül sem azért, hogy a Miatyánk alatt – szemüvegét levéve – hosszasan törölgesse verejtékben úszó, hamuszürke arcát. Hirtelen rászakadt múltjának, közösségének összes félelme, szorongása, kavargott benne közös életünk, óvodás éveinktől az iskolán át az elmúlt öt év, mióta már nemcsak az osztálytársat látjuk egymásban. Gyorsan belekaroltam, mögöttünk a tanúnk is ugrásra készen. Az ő szerepe már az ige hirdetés elején felértékelődött, mikor a vendégözönnel együtt szúnyogok végeláthatatlan zümmögő felhője is megjelent az ünneplő gyülekezeten. A Szigetoriban ugyanis éppen aznapra esett a helikopteres szúnyogirtás. A végveszély közeledtén vallásossá vált szúnyogok hada a felvirágzott, kitárt ajtón át a hús templomban keresett végső menedéket. Madeirás ruhám ezer lyukát a sors váratlan ajándékának tartva vidám vérszívásba kezdtek. A mező illatát jelentő csokrom sem gondolta volna, hogy még a templom hűvösében is rovarok százaival találkozik. Előlről ugyanis a margarétákkal próbáltam elhajtani a szúnyogokat, a hátamról készséges tanúnk próbálta elkergetni őket... Alig tudtunk figyelni a magam választotta ígére, Ézsaiás örök érvényű szavaira, ami házasságunkat azóta is erősíti:

„Elfáradnak az ifjak és meglankadnak, megtántorodnak a legkülönbek is, de akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a saskeselyűk, futnak, és nem lankadnak meg, járnak, és nem fáradnak el.” (Ézs.39: 30, 31)

2. Nászút horgászból nélkül. Nászutunk sem volt éppen szokványosnak mondható. Mivel hetek óta csúszott a barátokkal rég tervezett csoportos biciklitúra, kézenfekvő volt, hogy egybemossuk a nászúttal. Az események alakulásával megbizonyosodtunk róla, hogy ez volt a legpraktikusabb megoldás.

Ugyanis már az indulásunk első órájában elestünk a saját készítésű tandemmel, amit férjem a szeméttelről guberált békebeli, vastag vázú biciklironcsokból hegesztett, én pedig ráfestettem saját tervezésű családi címerünket. Jókorát estünk, hajsza! híján egy teherautó alatt kötöttünk ki. Az ifjú férj fapapucsban szeretett biciklizni, és az egy óvatlan pillanatban úgy döntött, hogy leesik a lábáról. Vasárnap volt, orvost egyik faluban sem találtunk. Cipóra dagadt lábbal folytatta a biciklizést, mármint ő kormányzott elöl, én tekertem hátul. Megállni, leszállni csak úgy tudtunk, hogy egyik barátunk előrement, gyorsan ledobta a biciklijét, és elének szaladva megfogta a kormányt. Lám, itt van jelentősége a csoportos nászútnak. Hogy időt nyerjünk, az oldaltáskából menet közben vettem ki a kenyeret, vaját, felvágottat, pedálozás közben elkészítettem a tízórait, és előreadtam sérült, de mindig éhes pilótámnak.

A Duna-parti táborverésnél betegünket elhelyeztük egy vízből kiálló fatuskón, így a borogatás gondja is megoldódott. Mivel így sem a rőzsegűjítésre, sem a sátorverésre nem volt alkalmas, de mégis hasznos akart lenni, előhúzott a zsebéből egy végtelennek tűnő madzagot, végül kirántotta a rákötött horgot is, és elkezdett horgászni, ami horgászból nélkül elég furcsán festett. Estére fogott is két ötcentis snecit mindnyájunknak, és ideadta, süssem meg vacsorára...

Szigetközi nászutunk végcélja egy mosonmagyaróvári barátunk meglátogatása volt, le is leveleztük a jövetelünket. Még otthon – a biztonság kedvéért – többször megkérdeztem a férjemet, megvan-e a cím? Mindig meg is volt. Csak akkor nem, amikor végre, hullafáradtan és a barátunk édesanyjánál elköltendő finom vacsora reményében beértünk a városba, és feltettük neki a kérdést, hogy akkor most merre? Magabiztosan nyúlt be inge mellő zsebébe: itt kell lennie a címnek! Aztán a másikba, a nadrágzsebbel is próbálkozott, az övtáskával is, vizsgálat tárgya lett a személyi, a pénztárca, a hátizsák összes zsebével... aztán eszébe jutott, hogy mégis a másik ingében jött el.

Ezek után végigkarikáztuk a város összes utcáját „Lakaaaaaaat” kiáltással, elég nagy feltűnést keltve – szőke, kék szemű barátunkat ugyanis Lakatos Sándornak hívták –, de be kellett látnunk, hogy így nem jutunk az áhított vacsora közelébe. Már kezdtünk nekikeseredni, mikor egy útkanyar után elének tárult a rendőrség reményt keltő épülete. Hopp, itt a megoldás! Rögtön berohantunk: – Lakatos Sándort keressük, cím otthon maradt, éhesek vagyunk! – Ezt hallva a zsíros képű, nagydarab rendőrök együttérző arccal, segítőkészen kikeresték a lakónyilvántartóból a városka összes Lakatos Sándorát, mind a tizenkettőt...

Késő este lett, mire az összes viskót, padlásszobát, városszéli kalyibát, rozsdás lakókocsit végigjártuk, de az összes Lakatos Sándor fekete volt, bár némelyikük legalább szépen tudott hegedülni...

Férjemnek csak késő éjszaka jutott eszébe – mikor a városszéli kukoricás mellett próbáltunk sátrat verni a derengő holdfényben –, hogy Lakatosunk már pesti lakos, csak nyáron van itt a mamájánál.

3. Szirén palettával. Ismét izzó augusztus végi délután volt, a Dunakanyar tele fürdőzőkkel. A szigetorr hemzsegett a nyaralóktól, akik még utoljára meg akartak merítkezni a Duna langyos hullámaiban.

Alig értem oda a víz szélén veszteglő kenunkhoz, amivel férjem evezett föl a csúcsra.

Én gyalog sétáltam ki a faluból, hatalmas pocakom miatt már nem volt ajánlatos hosszabb csónaktúrát tenni. Útközben azért festegettem kicsit, de az igazi téma még hátra volt.

Júniusban diplomáztam, állást nem tudtam szerezni, mivel terhes nő már akkor sem kellett senkinek, nem is beszélve a toxémiáról, tehát pénz híján tájéket akartam adni a szülésorvosomnak.

Már útközben is megsodálták kismamaruhába gyömöszölt terebélyes méreteimet a félmeztelen nyaralók, mert a ruha mint civilizációs kellék csak este felé nyert némi létjogosultságot a szűnyog járta füzesben, kismamapocakhoz meg még annyira sem voltak szokva.

Férjem beemelt a csónakba, hogy ne kelljen kifűzőgetni a visszerek ellen rám erőltetett kismamacipőt és belegázolni a piszoktól habzó vízbe. Súlyomtól a csónak pereméig lemerült, hát még, amikor mellém pakolta a festőállványt, a felfeszített vásznat, a terpentintől csöpögő palettát a festőládával. Már a beemelés látványa is sok báméskodót vonzott oda, de ekkor már egész gyereksereg vett körül bennünket, és tátott szájjal mérlegelték az eshetőségeket.

Elindultunk. Csöndesen lapátoltuk a vizet, hátrahagytuk a báméskodókat, a parti nyüzsgést, tarka sátrakat. A ringatózó csónakban már otthon éreztük magunkat, a baba nemkülönben. Talán már készült a jövőjére, hogy egykor maga is teremtetből teremtővé, alkotóvá váljon.

Nemsokára ki is kötöttünk a kiszemelt apró zátonyon, amire valójában csak egyetlen fűzfa fért rá. Víz mosta gyökérzete úgy tekeredett a miniatűr sziget fölött, mint valami ráncos, öreg polip.

Elhelyezkedtem az egyik fanyúlványon, zöld kockás kismamaruhám éppen betakarta a szigetet.

Párom visszaült a kenuba:

– Két óra múlva visszajövök – nyugtatott meg –, ez a sziget szűk kettőnknek.

Kipakoltam a festékes tubusokat, terpentint öntöttem a kis fedeles tégelybe, kinyomtam a palettára a hiányzó színeket. Az állványt nem is használtam, bevitte volna a szél a Dunába a vásznat, mégsem úszhatok utána kismamaruhában. A témakeresés talán a legizgalmasabb része a plein air festésnek, főleg itt, ahol minden irányba nézhet az ember, egyetlen korlát a fény iránya.

Azért nem állítom, hogy nem futott át az agyamon, miközben a távolodó kék kenunkat néztem: mi lesz, ha a párom késik, vagy a baba siet?... Mit kezdek itt, a szoknyányi szigeten, ha mondjuk elfolyik a magzatvíz vagy elkezdődnek a fájások? Ha egyedül kell megszülnöm, mint egy őssasszonynak? Egyetlen előnye lenne, hogy akkor már nem is kéne az orvos, megmaradna a festmény,

vele a látvány, mögötte az élmény, ami csak az enyém, mint aki elsőnek terem-
tődött az Ósvízből, hogy anyja legyen a leendő emberiségnek.

Lelki szemeim előtt megjelentek kamaszkori olvasmányaim hősei: Robin-
son, vagy Jules Verne alakjai, de jó, hogy ilyenekkel töltöttem akkoriban a fejem,
eltelek önbizalommal, majd csak kitalálok én is valamit, a svájci bicskámot
elhoztam, anélkül ki se mozdulok a házból – a főiskolán a fiúk tudták, tőlem
kell kérni, ha ki akarják hegyezni a ceruzájukat –, ki tudja, hátha el kell vágni
a köldökzsinórt...

Közben komótosan festegettem, apró hullámok csapkodták a gyökereket,
néha egy-egy hal csobbant a vízben, a part felől távoli kutyaugatás sejtette a
civilizációt.

Már csaknem elkészültem a festménnyel, mikor egyszer csak közeli han-
gokra lettem figyelmes.

– Asszonyom, segíthetünk? – kiáltotta felém egy rémült matróz, az uszály
korlátján átlépve. A nagy munkában nem is vettem észre, amint szigetem mel-
lé siklik egy kövekkel megrakott szállítóhajó, és fiatal matrózok mutogatnak
felém, döbbenetén nézik, ahogy betöltöm a szigetet, mint egy túlméretezett
szirén.

– Köszönöm, nem, csak festegetek – nyugtattam meg őket a hatalmas po-
cak mögül mosolyogva. – A férjem mindjárt visszajön értem – tettem hozzá
gyorsan, mert láttam rajtuk, hogy nem voltam elég meggyőző –, csak elment
Visegrádra fagyizni – ahogy kimondtam, már meg is pillantottam a távolban:

– Nézzék azt a kicsi kék pontot, ő az!

Gyerünk, siess már, nehogy beszállítsanak erőszakkal valami kóbor szülé-
szetre – gondoltam, de életem párjában is hasonló gondolatok merülhettek föl,
megpillantva a csöppnyi szigetem mellé simuló fekete uszályt, versenytempó-
ban siklott felénk a vízen.

A hajósok megkönnyebbültek, nem kell átképezniük magukat matrózból
szülész-nőgyógyásznak.

Azért a többi gyermekünk születésekor ezt a mutatványt nem ismételtük
meg, bár a svájci bicskát – biztos, ami biztos – azóta is magammal hordom.

Gajdos Ágoston

Aesculap

1. Doktor Aesculap, nyugdíjas pszichiáter, egykori érdemrendes katonarvos és missziós kastélyházának tornyában, a legfelső szobában állt ablakában és kifelé nézett. Egy néger várt háta mögött jobb karján kendővel, ami fölött egy kerek fémtálcán letakart holmit egyensúlyozott. A doktor saját múltján merengett.

Úgy emlékezett, hogy szakmájában a kiégés csak később jelentkezik megfáradt, elégedetlen férjek vagy kiürült elméjű kutatók sorsának velejárójaként. Ezért nem értette, mit érez, miért lettek egyszoriban túl zajosak az emberek, hideg a levegő, mintha folyton láz gyötörné, és miért lettek a színek is közömbösek. Nyár volt, tehát minden egyformára sült a nap mosolyától, és azt lehetett hinni, hogy az élet és a mozgás alkotja a dolgok valódi természetét. Legalábbis a legtöbb jel erre utalt. Reggel madáracsicsérgés keltette az álmodókat, napközben szaladgáltak a szomszéd gyerekei, este pedig vecsernyére kongatta a templom harangja még a hitetlen szíveket is.

Szerette az orvosmászkiját. Hivatástudatát csak annyira vette számba, mint a kamasz nagy terveit, esküjét első szerelmének, vagy mint az éhező farkas ígéretét a báránynak. Természetesen nem fájt mindjárt megválni álmaitól, miként a bárány is csak utóbb vette észre, hogy már felfalták. Régen farkasává lett életének. Önszántából prédálta a holnapokat, hogy ne kelljen mára, főképpen ne a tegnapi gondolnia. Egy lépéssel előbb járt a gondolkodásban, legalábbis ezt mondta mindenkinek, ha zavarát kellett lepleznie egy-egy logikátlan következtetése, nem odaillő szava miatt. Ilyenkor hosszadalmas, tudományosan hangzó, de végül számára is értelmetlen magyarázkodásba kezdett és el is pirult. A nők ilyenkor sajnálták, a férfiak meg kigúnyolták és hátba veregették, megértésük jeléül. Betegei hamarosan pletykálni kezdtek róla, mert nem értették. Hogy ne kelljen miattuk bosszankodnia, ő maga is terjesztett magáról pletykákat. Biztos volt benne, hogy az ő szemével senki más nem láthat, sem a betegei, sem a kollégák, sem felesége, aki pedig annak idején azért jöhetett hozzá, mert bizonyoságát adta az ellenkezőjének. Persze, mint minden idáig életében, tévedésnek bizonyult ez is. A házassága.

Hajából eltávolította a maradék sötét szálakat, éjszakázni kezdett és tornyos lakosztályában töltötte óráit. Élvezte, hogy szomszédai vajákolással, fekete mágia űzésével gyanúsítják és egymás fülébe súgják óvó tanácsaikat. Néhányszor fekete csuhában mutatkozott, amit külön e célból varratott, és előfordult, hogy Klári nénire borzalmas viczorokat vágott, hogy az öreglány felsikított. Ekkoriban elkerülték a betegei, amíg már ez is unalmassá vált. Fiatal volt, talán 28 éves, nem túl erős, de azért határozott egyéniség. Remek orvos hírében állt. Idővel már nem kellett nagyon figyelnie a dolgaira, a rutin meghozta számára az üres órák rég áhított varázsát, melyek kiszélesedve mintegy betöltötték életét és megadták a létezés illúzióját. A recepteket úgy írta alá, ahogy apja és nagypapja tette hajdanán: Dr. Aesculap. A családfakutatás nem tudta igazolni ősei isteni eredetét, de az anyakönyvezési hivatal meg lehetett győzni arról, hogy

az új név felvétele csak jót fog tenni a betegeknek, akik mindjárt a gyógyítás ókori istenéhez küldhetik majd fohászaik. Az ügy megnyerte egy akkori lelkes természetbúvár egyet támogatását is, akik kígyóvédelemmel foglalkoztak, kapóra jött hát nekik, hogy a Paradicsom lábatlan rosszakarója voltaképpen egy ókori isten szent állata, nem pedig bibliai bűnbak; aláírásgyűjtésük tehát sokat lendített a névváltoztatás ügyén. Ő azonban sohasem tudhatta meg, mi volt eredeti családneve, de nem is nagyon érdekelte. Nem szerette nevén nevezni a dolgokat. A sintér nem értette, miért küldi át a pszichológiára, holott csak vállfájása miatt nem tudta tovább korbácsolni a kutyákat, özvegy D. báróné pedig pontosan kétórás szenvedése végén felháborodva elutasította a gyógyító beöntést, „szemtelen fiatalember”-nek nevezte őt és elviharzott. A gyógyszerek felírása mellett fontosnak találta a pofozkodás eme lelki formáját.

Szerette azt gondolni, hogy eredeti. Ezért úgy is cselekedett, hogy saját definíciója a dolgok természetéről mindig igaz lehessen, bár ezt fonákságnak érezte. Rettegett a hétköznapoktól, iszonyodva szemlélte munkatársai boldogságát, kétygereskes, kétautós, kétemeletes életét, a beletörődés, a megnyugvás és a megállapodottság barackvirágszínű felhőin úszó sorsokat. Vágyott ilyen sorsokra, de óvta magát tőlük, mint a bűntől, nehogy valamiképp megszűnjön vágyakozni. Láta, hogy a beérkezettek közül sokan nem elég erősek megtartani azt, amijük van, és új utakat törnek új vágyaik előtt. Elhagyják gyermekeik, megcsalják asszonyaik, aztán azt is megcsalják, akivel az előzőt. Vagy a szertőt a feleséggel. Ő elég gyávának tudta magát tettetni, hogy nyugodtan mondhasa: „Jobb nem teremteni, mint eltörölni a teremtést.”

Valami ilyesmit mondott az egyik orvosbálon is. Éppen egy szintén fiatal hölgyel beszélgetett, aki egyébként később a felesége lett. Akkor elnézést kért, bájosan elmosolyodott és kijelentette, hogy a mosdóban megtalálhatja, ha „valamiért szükség volna” rá. Dr. Aesculap jól ismerte a férjezetlen lányokat, de soha nem hajhászta az élvezeteket, de Prokné, mert így hívták a lányt, másképp ítélkezett, jól ismerte a nőtlen férfiakat, továbbá kifejezetten az élvezetek kulináris formáira vadászott. Tetszett neki, ahogy ő, a fiatal orvos előadja zavaros nézeteit, ahogy mások feszült figyelemmel próbálják követni fejtegetéseit, de léha természetük nem enged nekik megvilágosodást. Ami hirtelen támadt szenvedélyét illeti, őt csak a nemi vágy sarkallta gyors kielégülésre, ezért egy háziszolgával megüzente, hogy beszélni szeretne „az isteni Dr Aesculappal”.

Ő meg hajlott az asszony hívására, engedett magának és odament, kedvét töltötte testében, mintha csak egy jó barátja hívta volna meg bizalmas tereferére. Ma is filozofikusan tekint a hasonló bálókra, összejövetelekre, ahol a gyengék körbeveszik az erőseket, a gyávák a náluk gyávábbakat vállra emelik, és ahol a nemek rabszolgavására elitista máztól csillogó képpé rögtönződik. Ezeket a dolgokat a maga módján mindenki megértette és szerette, illetve senki sem vette észre mint olyasmit, ami természetes, tehát szükségtelen észrevenni.

Sokat gondolkodott, szinte már túl sokat, de hitte, hogy nem engedhet meg magának olyasmit, hogy már „eleget”. Az zavarta, hogy már túl régóta értelmezte másként az életet és a halált, ő nem volt képes emancipált meghatározások, társadalmi kibúvók, filozófiai megnyugvások takarójába burkolni meztelenségét. Leginkább erre gondolt, a meztelenségre, mert bárhogyan is

közelítette meg, meztelennek találta mindenét saját megoldatlan problémái előtt. Szembenállása egy idő után nevetségessé vált, ezt ő is érezte, de nemcsak a külvilághoz való viszonyáról volt szó. Hiába, megfontolt érvek sorozatával arra jutott, hogy senki sem áll szemben semmivel, mert a plasztikussá varázsolt valami, amivel szembehelyezkedve addig a küzdés érzete illuminálta, most a tér és idő minden irányában végtelenné vált, legyőzte őt, mert végtelenségének felismerésével nem született meg saját végtelenségének tudata, sőt, még nyomorultabbá lett a Megfoghatatlanba ágyazva.

Hiitt abban, hogy mégis tud valamit, amit senki más. Felismerte, fel kellett ismernie, hogy valami történt vele anyagi gyarapodása közben, ami a többi ismerőssel nem. Nem tudta pontosan megmondani sem magának, sem másnak, hogy mi történt, mikor történt, vagy most mi történik, ráadásul e kérdések kínzó léte különös mód elbizonytalanította, mintegy közönybe taszította felismerésével kapcsolatban. Rettegve gondolta át, hogy talán mindnyájunkkal, minden emberrel megesik a különös változás, a Megfoghatatlanságba ágyazott karcsú érés, a tudat körútja a semmi és a minden világegyeteme között. Csodálkozott is ezen, meg örült is neki, hogy felfedezése ön maga előtt is titok, hiszen így annak veszélye, hogy meghallgatják, nem értik meg, kiforgatják, kicsúfolják, eladják, megszegyenítik, kinyomtatják és könyvbe zárják szavait... nos, ennek veszélye minimális volt.

Aztán meg nem volt kifejezetten vallásos. A megtérés csodáját gyermekkori mulasztásai közé sorolta. Belátta hamar, hogy szakmájában a kérdés megélése igen változatos. A két szélsőség, a mély házi orvosi hit és a sebészi ateizmus között furcsa keveréklények úszkáltak: kettősségben tobzódó öreg professzorok, megtérni vágyó, lányos tekintetű, szemüveges fiatalok, akik eljártak a vidám vasárnapra, de az áhítat zenés óráit kétségbeesett társkeresésre igyekeztek felhasználni. Gyánította, hogy ő maga is ilyesfajta kevercs, kísérleti nyúl, aki elbújt üregében. Úgy érezte magát, mint az advocatus diaboli, az ördög ügyvédje, aki a szentté avatási ceremóniában minden lehetséges módon gátakat emel, kifogásokat talál, adatokat cáfol, csak azért, hogy a jövődöbéli szent neve ne lehessen makulátlan.

Mindezt végiggondolta, de a változásban nem érzekelte a vallás misztériumát. Akkoriban, jól emlékezett rá, csalódott volt, mert nem sikerült megoldania a példát, saját matematikája fogott ki rajta. A kimerítő és véghetetlen öntépkedést félredobva elsüllyesztette ügyét, és aláereszkedett magasságaiból, vissza a földfelszínre. Aminek mégis örült, az a dolgok természete volt, ahogyan képes volt önszántából elköszönni nyugtalanító rejtélyétől, a tudattól, hogy titkot hordoz magában. A gondolkodás lelassította a mohó időt, megnyújtotta éveit, mint mikor az ember a világűrben tölti az idejét, majd hazatéréskor meglepve kiáltanak fel a megöregedett barátok: „Nohát, te semmit sem változtál, ugyanúgy festesz, mint utazásod előtt!” A jelen fölötti kontrollja megsemmisült, maga vált jelenné, hogy egyszerre élje meg a múlt és jelen ezoterikus áramlatait.

Egy időre elfeledte hát fejtegetéseit és engedelmesen tovább öregedett. Igazán nem akart később nehézségekkel szembekerülni, a fiatalos öregséget pedig csúfolódónak és ízléstelennek tartotta. Akárcsak a kor felett sóhajtozókat, az elégedetlenkedő öregeket pedig mindig jól megvárakoztatta a rendelkezésük. Így emlékezett.

2. Egy nappal a halála előtt választékos leveleket fogalmazott különféle közel álló és távolságtartó ismerőseinek. Bizalmas barátainak hideg, szenttelen levelekben hozta tudomására halálhírét; nem kívánta őket megterhelni e kétségtelenül nagy fájdalommal. E levelek végén közölte azt is, hogy a temetés pontosan mikor történt. Ezzel az eljárással ellenkezőleg, hazug természetű, behízelt szavú ismeretségi körét elárasztotta dagályos, szívhez szóló és könnyөрületre indító meghívókkal. Velük akadt még dolga, illetve csak velük akadt dolga halála után. Józanul gondolkodott, mintha operálna. A képmutatók és önzők hamis hegedűi sértőn csengtek fülébe élete minden pillanatában, ellenük örökös bosszúra esküdött, könnyөрület nélkül.

„Részvétem...” – mondta egybegyűlt, gyászoló ismerőseinek, pedig semmit sem érzékelt abból a gyászból, ami nekik jutott, ha jutott egyáltalán, csupán szánalmat érzett könnyeik felett. A halált nem kell mutogatni és nem kell szétosztani sem. Egyáltalán nem kell adni belőle senkinek. Tehetetlen harag járta át azon igaz barátai iparkodása láttán, akik mégis el akarták érni valahogy, telefonálgattak, táviratoztak, gyászajándékot küldtek feleségének... egyszerűen görccsösen ragaszkodtak a kollektív szenvedés és részvét élményéhez, vagy a halál hétköznapi sorát megtörő, megrendítő és felrázó élményéhez, melyet kihagyni életükből okatlan hanyagság és bűnös trehánytság lett volna.

Abban az állapotban volt, mint Nero Róma felgyújtása előtt: rettegte és gyűlölte a szeretet hatalmát, melyet ő egész életében olyan bőven osztott a gyógyulásra vágyakozóknak, hogy megcsömörlött gyakorlásától és magának sem kívánta többé. Mindezt a Megfoghatatlanba történt beágyazódásával magyarázta, és újra feltámasztotta egykori féltett félelmeit, hogy ha magyarázatot nem is, de kérdéseket fogalmazhasson meg a temetése körüli eseményeket illetően.

Félt a hazugoktól, akik alamizsnaként nyújtják kezüket a szenvedőknek, akik tudat alatt emberi felháborodásaiktól igyekeztek megszabadulni: „Mít képzelsz ez? Meg akar halni? Hát meg szabad halni? Részvétem! Részvétem! Rohadék!” – és a tükör előtt otthon, indulás előtti borotválkozás közben (mert a temetésen biztosan ott lesz Prokné is, a csinos özvegy) próbálgatták a hanglejtést, elképzelték az egybegyűlteket és az özvegy szomorú, bágyadt ábrázatát, elfojtott, jókedvű, de rajtakapott mosolyát, az öreg anya kínos zokogását a ravatalnál a némán álló gyászolók előtt, akik meg egymás arcát kutatva igyekeznek magukban válaszolni kérdésekre, melyeket igazából sohasem tettek fel. Az ilyenektől menekült azon a napon is, mint egész addigi életében: katonarvosként, a missziókban, aztán meg mint az Intézet főorvosa.

Tisztában volt azzal is, hogy a temetésére érkezettek egyben helyére is pályáztak: állására, feleségére, emlékeire, egész életét igyekeztek birtokba venni. Legyekre emlékeztettek, ők voltak a válogatás nélkül megalázkodók, tekintélyillatra görbülők, akiket mindig dühösen és nagy igyekezettel alázott meg, mert elbizakodott ostobaságukban befolyását lépcsőnek tartották. Sokan közülük mint régi haragosai, nem is adtak választ meghívóira. Régi, forró kézfogások emlékét meghazudtoló módon némelyikük rosszindulattal gratulált a nagy eseményhez. Jó érzés volt megfürödni kicsinyességük távoli naprendszerének halvány derengésében.

Akit a leginkább igyekezett távol tartani, Varázló, néhány tömör sort vetett egy biedermeier képeslap szélére: „Már régen készen állok, csak a döntésedre

vártam. Ezen ne lepődj meg. Amikor tíz éve megismertelek, kést, kötelet és mérget vásároltam, aztán elraktam őket neked. Találkozunk.”

Különös barátja azonban ezúttal talán mégis tévedett. Esze ágában sem volt méltatlanságot cselekedni, persze a „méltatlan” szót sokáig, egy vagy két óráig még ízlelgette szájában. Varázslóval együtt haldokoltak egy lövészárokban, még az elfoglalás előtti Berlinben. Összebarátkoztak és megtagadták a világot, csak egymásért akartak meghalni – mert abban biztosak voltak, hogy meg kell. Varázsló a Ku-Klux-Klán tagja is volt később, amíg észre nem vették, hogy néger. Mindig mondta, hogy a fehér csuha a könyörületesség és a megváltás jele, ezért látogatta az amerikai nagyvárosok nyomornegyedeit, gyógyította a szegényeket Afrikából hozott keserűgyökér-főzeteivel, majd kirabolta őket, ha „meghaltak gyógyulás közben”, de hálapénzt, mint az ő orvostársadalma, sohasem fogadott el.

Sóhajtott, ahogy megrohanták elméjét az emlékek. Gyakorlatiasan félretolta őket „álmotárába”, ahogy múltját becézte. Sok idő volt még hajnalig, az előző héten pedig már előkészítette egyszerű fakoporsóját és megásta a sírhelyet a háza mögött, a tavaszi virágágyások helyén. Mosolygott, ahogy felidézte Klári néni elkerekedett nyugdíjas szemeit szemüvegétől rövidlátón lesni mozdulatait. Az öregasszony orvosiilag igazoltan jól látott, de azt mondta mindig, hogy már eleget látott, ebben a korban már megérdemel az ember némi jótékony homályt, meg különben is, mindenki szerint így hasonlít leginkább Miss Marple-re. Ő meg erre nevetve vágta rá, hogy Miss Marple sosem volt szemüveges, ellenben valódi Miss volt. Klári néni sírva fakadt, mire ő is megatódott, és azt már nem említette meg a zokogó vénségnek, hogy a nyomozó öreg hölgynek hovatovább ilyen korában bizonyára lapostetve sem akadt...

Végül is beletörődve nyugtázta a történelem azon passzív jellemzőjét, hogy minden pillanatának több millió szemtanúja van, és hogy íme, egy vén csont képében még az ő történelmének is akad kettő: ő maga és „Mrs. Marple”.

3. A halotti torát mindnyájan élvezték. Prokné, a felesége válogatott fogásokat szolgált fel az étkezővé átalakított egykori könyvtárszobában, a ház tornyának legfelső emeletén, ahol annyit mélézött az ablak előtt állva, háta mögött a szótlan Varázslóval. A könyveket végrendelete értelmében már szétszították a hajléktalanoknak, a bútorokon túladtak. Külön becsben tartott maszkgyűjteményét színházaknak adományozta, de sok darabot politikai vezetők, hírneves agitátorok, egyházi személyek meg akadémiái tekintélyek vehettek át mint célzatos ajándékot. Meg kell hagyni, Prokné alapos és pontos munkát végzett, a végrendeletből semmi sem szenvedett hiányt, és a torra érkezetteknek még fel is olvasta éneklő hangján, jegyző jelenlétében. Utána, hogy leplezze zavarát, élénk társalgásba fogott vendégeivel. „Szegény férjem, mindig mondogatta, hogy a sötétséget ott kell tetten érni, ahol a legnagyobb, de nem fénnel, mert az csak még több árnyat vet más helyeken, hanem sötét ellen sötét a legjobb, és minden dolgot természetének megfelelően ugyanazzal a dologgal, tehát önmagával kell legyőzni. Ki tudja, mire érthette? Az biztos, hogy a hajléktalanjai most sokat olvashatnak... ebben a szikrázó napsütésben!” Azzal szélesre tárta a terem egyetlen ablakát és megfürdött a déli napban, de úgy, hogy a jelen-

lévők is fűrödtek őbenne, és szemük sóvár hálaimát rebbentett fénytől áttűnő teste felé.

Ő is gyönyörködött karcsú termetében, kívánatos arcában, akár a többiek. Újra felfedezte az egykor meghódított völgyeket, szigeteket, magaslatokat. Prokné pedig csak mosolygott, bájlott és bájolt, mintha nem is a férje halotti torán, hanem egy bálon lenne, ahol ő a főétel, talán éppen azon, melyen megismerkedtek. „De képzeljék csak el, a legtöbb koldus olvasni sem tud! Hát minek ez?” – rázta meg még hirtelen kérdőn, hitetlenkedve sötét fürtjeit.

A kárörvendő vagy gúnyosan sajnálkozó válaszlevelek írói, ahogy várta, mégis eljöttek, ahogyan a vízbe dobott csalira is rákapnak nemcsak az éhes, de a jóllakott halak is, sőt, utóbbiak dühös önzéssel elúzik a kisebbeket a konc mellől. Némelyikük bizonyára így gondolkozott: „Elmegyek, elvégre csak egy részvétlátogatás, én igazán nem vagyok kárörvendő, de annak idején bezeg milyen gögös volt ez a doktor Aesculap, most legalább meglátom, milyen is lehetett Róma bukása, és elképzélhetem a sajátomat. Ez tapasztalatnak sem utolsó. Bizony, nehéz dolog a halál, de én még élek.” Biztosan rögtön ezután megfeledeztek a gyászról, mint akik máris lerótták tiszteletük. Leginkább az érdekelt mindenkit, hogy az özvegy doktorné hogyan éli meg a gyászt. Férfi-sóhajok és női szemvillanások kísérték Prokné minden mozdulatát, aki szabad erkölcsű életével házassága előtt már kisebbfajta hírnévre tett szert. Ahhoz elegendőt, hogy egyes urak mindenre kapható bacchánsnőnek, ezen urak feleségei pedig erkölcstelen boszorkánynak, házasságtörő szédelgőnek tartsák. Csak kevesen ismerték jól, ők tudták, hogy az asszonyt a házassága fékezte meg és erényes volt urával mindvégig. Igaz, bemutatkozáskor kissé zavaró volt, hogy a partnere kezét – mindkét nem esetén – hosszan és melegen szorította, mintha búvkörébe, egyenesen szemérmébe kívánná vonni. Ezt a belső tűzben égő, érzékiségben fészkelődő bizalmasságot sokan félreértették, és gyakran zaklatták őt ajánlatokkal, amelyeket kalandvágyó fiatalasszonyként sosem utasított el.

Ő emlékezett arra is, hogy felesége azért töltött félórát a WC-kben, mert a feneketlen és tátongó WC-kagyló mindig a paráznság bűnét idézte fel neki. Ilyenkor hisztériás rohamában minden lehetséges eszközzel a lefolyó eldugítására tört, gyakran sikerrel. Ha megszabadult kínos benyomásaitól, altatókkal kábította magát, majd a ciklus újra kezdődött, hogy egy hónap múlva megint hívhassák a vízvezeték-szerelőt. Híre is kelt a dolognak, dacára a diszkréciónak, és a torra összesereglő, hiénalelkületű férjek fantáziáját felizgatta Prokné számtalan hasonló, külön szokása. A csábítás pedig nem kér, de nem is ad magyarázatot, hiszen önző jelenség. Prokné tehát magára maradván nem fukarkodott megosztani magányát vendégeivel sem nappal, sem éjszaka. Messzire ment, és gyönyörét gondolatban halott férje emlékének ajánlotta, hozzá pedig elmosolyodott.

4. Varázslónak sosem volt szabad válaszolni, ha kérdezett. Ha beszéltek hozzá, sosem felelt. Elnyelte és kibocsátotta a szavakat, de megóvta környezetét elméjétől. Nem kívánt hatást gyakorolni, és szenvedett a lét ható tulajdonságától, mellyel szükségszerűen rendelkezett. Azt hihette bárki, hogy elmebetegség gyötri vagy egy kitörni kész őrült lakozik pillantásai mélyén. Orvosi szemmel

mindig úgy gondolta, hogy Varázsló előrébb jutott a „változás” lényegének megragadásában, azért hallgat. Mert hogy hallgat, abban biztos volt, érezte, hogy barátja legnagyobb kimondott vagy leírt bölcsessége is csak egy illúziója a megnyilatkozásnak, annak, hogy őt meg lehet érteni. Valóban semmiféle megnyilatkozásban nem hitt, megértette, hogy végleg megszűnt kapcsolata az anyaggal, de hogy megmentse elméjét az elfordulástól, még szüksége volt az anyag és a szó illúziójára, a teremtés játékára. Beszért hát és cselekedeteket vitt végbe.

A temetést a deszkakoporsóval is a néger sugallatára szervezte meg, holott Varázsló nem beszélt neki soha ezen dolgokról, nem adott neki pontos utasításokat. Kivetítette rá európai elméjét, mire az afrikai elméje igazolást adott, ez az érzés hajtotta minden tervében. A kést, a kötelet meg a méreggel teli fiolát kezében markolva Varázsló nyugodtan, bölcselkedő tartással állt a kiásott gödör szélén. Belehajolt, körbejárta, beszívta levegőjét többször is, majd kövérkés, elégedett arcát a doktor felé fordította és homoksárga vigyort festett az éjszaka vásznára. Mert éjszaka volt, azt jól megjegyezte, és a külsőnél csak a gödör belső sötétsége volt nagyobb. A három eszközt a sír mélyére helyezte, ehhez mélyen le kellett nyúlania. Olyan volt, mintha le akarna mászni, ő pedig már csak arra várt, hogy kiadja a tömör utasítást: „Temesd be!”, amit ő gépszolgaként meg is tett volna, mert Varázslót mint istent kellett félni. Biztos volt benne, hogy Varázslót még Isten is féli mint túteljesített teremtményt.

A fakoporsót együtt eresztették le a sötét üregbe, majd gyorsan betemeték. Félt tőle, hogy amit elföldeltek, mindjárt fuldokolva támad fel a több száz kilogramm föld szorításában, és ők már csak a távolinak tetsző, bezárt sikolyt fogják hallani, ásójukra támaszkodva, hallgatózás közben fülüket mozgatva riadtan, mint egy nyúl, vagy éppen ostoba ábrázattal, akár egy víziló.

Varázsló harmadnapon halt meg, de mint utána nem sokkal elárulta, egyesgyedül azért, hogy kipróbálja a feltámadást. A főnixnek hamvasztást ígérnek.

5. Elkomorodott, mikor eszébe jutott, hogy az élet nem is róla szól, hanem inkább másokról. Az olyanokról, mint Varázsló. Ilyenkor őszintén sajnálta, hogy elvesztette őt abban a lövészárokbán. Sokat mesélhetett volna az unokáknak, persze nem a sajátjainak. Varázsló nem tartotta magát eléggé „állatbarátnak” unokák vállalásához. Bezzeg ő vágyott egy fiúra, aki megválthatta volna a törődés és áldozat rítusával. Varázsló ezt nem fogadta el: „Minden utód növeli halálad valószínűségét. Nemhogy tovább élnél bennük, a humanista szeretet-felfogás szerint, de beléjük halsz, teremtett torzképeidbe, elveszíted határaidat, beágyazódsz a Megfoghatatlanba, eltaszítod szabadságodat, mert utódaidban megalázkodsz a körforgás előtt, feláldozod megismételhetetlenséged isteni princípiumát, megsemmisülsz. Utódotod már születése előtt vágyat kelt benned önmaga iránt, aztán anyagi részt rabol belőled és asszonyodból, hogy azt hiszitek, ti adtatok neki. Önkényes és zsarnoki létforma, öntött másod, mely kedves és szeretetre méltó, gyöngye és esetlen, tehát védelmezésre hajlamosít.”

Ezt Varázsló akkor éjjel a szőnyegbombázás közben magyarázta el közös haldoklásukkor, közben újra és újra igyekezve, hogy pipájába még utoljára tüzet varázsoljon. Baljával néha ideges mozdulatot tett, ha egy-egy nagyobb

föld- és törmelékkupac valahonnan rájuk zuhant. Akkor nagyon szerette, nem, mert amit mondott, számított neki, vagy mert igazat adott neki, hanem mert együtt vártak. A néger ezt tudomásul vette és csak úgy mellékesen, titokban haldoklott. Inkább magyarázott, babrálta a pipáját, mintha azon morfondírozna, hogy tartson-e tovább a háború, vagy legyen hirtelen világbéke... Később már máshogyan szerette: a megérkezést szerette benne, meg a halhatatlanságot. „Még három nap” – jelentette ki halkan, de mikor ő kérdőre vonta, hogy ezt mire értette, inkább csendben meghalt, életében talán először, hosszú ismeretségük első negyedórájában, hogy ne kelljen tovább hallgatnia a mérhetetlen ostobaság további megnyilvánulásait. Halálakor nem mosolygott, csak sokkal később. Ő mindig úgy emlékezett rá, mintha soha nem halt volna meg. Vagy csak majdnem úgy.

6. Tanuló korában ösztöndíjat nyert, és az akkoriban szerveződő első táborba küldték tanulmányútra. Nem gyanította, hogy tanárai miért gratuláltak neki olyan félszegen, bizalmaskodón, mintha kétségeiket leplezték volna, hogy valóban neki való feladatot kapott-e. Megindultságukat, atyáskodó jó tanácsaikat hidegen rázta le magáról. Amit éreztettek vele, az puhányságra, nemtelenségre vallott, márpedig ő kemény és tiszta akart lenni mindvégig, ahogy megkövetelték tőlük. Ezért is vállalta el diáktársai közül elsőként, hogy látogatóba megy az első „tisztítóüzembe”, legalábbis ez volt feltüntetve az iratain. Később megtalálta pár tanára nevét a hadifoglyok listáján, ellátva a sorkötelességet megtagadó civilek megkülönböztető, halálfejes pecsétjével, és rögtön közölte felfedezését feletteseivel, mert akkor még hitt a politika és hivatása elválaszthatatlan szövettségében. Szerelmes volt a tisztaságba és az eredet misztériumába, nem látott mást, csak nyílegyenesen futó törzsfákat, túlélésért küzdő ősoket, meg a természet törvényeit, melyeknek minden alá kell hogy vesse magát. Büszke volt, hogy segíthet a Kertésznek lecsapkodni a természet tökéletlen vadhajtásait.

Első kísérleteit feljelentett tanárain kellett elvégeznie. Szeretett és tisztelt oktatói leszíjazva heverték előtte lemeztelenített testtel, kemény, rettegő, könyörgő és megvető tekintettel mérve végig őt és világát, melynek foglyául estek. Úgy érezte, hogy az egész csak egy rossz vicc, mert ilyen a törvények szerint nem eshet meg. A rossz vicc ráadásul tőle eredt, ő ítélte úgy az emberek felett, hogy mindvégig azt hitte, egyedül törvényei és a tisztaság eszméje érdekében születhet ítélet, és csak az arra hivatottak szájából hangozhat el. Belátta, hogy ostoba volt, mert azt hitte, ő ilyen lény, és a Kertészhez mérte magát, aki két marokkal szórta gyomirtóját a kerti rondaságok felé. Bénult válságában akkor végérvényesen szakított a látvánnyal. Tudatát kizárólag a kísérleti okok és következmények megértésére szűkítette, de megértette, hogy kísérleteit mindannyiszor önmagán végzi el. Sokat tanult a szenvedőktől egyetlen tételükről, a szenvedésről. Meggyűlölte az anyagot, tehetetlenségét saját kudarcának élte meg, fiatal lelke nem dolgozhatta fel a valóságot többé; csatornává vált, mely levezetni hivatott az idő óceánját és a fájdalmak áramlatait. Belé hasított, hogy a tisztaság éppúgy bűn lehet, csak más állította fel a mércét. A megfeszítő és a megfeszített egymásból merítenek erőt igazságuk elviselésére. Mindketten szenvednek, szenvedésük nem lehet ok, hogy bűnöst kiáltsanak. Szenvadásük

ből mindketten gyáván hasznot húznak, igazolni akarják létezésüket minden érvel.

Hamarosan egy Dosztojevszkij-hős szélsőségei közé került, végül oda jutott, hogy megvetette a szenvedést: „Sosem próbáltak ki még más, hatékonyabb módszert? Növelni kellene a sebességet és a mennyiséget egyaránt! Ez így embertelen! Meg nem kellene ennyit takarítani sem” – sokszor hisztériázva üvöltözött feljebbvalójával, az idős M. doktorral. Csak akkor hallgatott el tiszteltudón, mikor a reszkető öreg aznap tán századjára a csaphoz fordult és kezeit dudorászva öblítette a vízszugárban, úgy felelt: „Szükség van a takarításra. Mindenkinek szüksége van rá. Még a holtaknak is.” Mint M. doktor, úgy csak Varázsló mosolygott, évtizedekkel később.

7. A tábort a háború után, némi papírmunka és átépítés után elmeógyógyintézzé alakították. Ő is leszerelt, és egy háborús halott öntudatával pályázott az igazgatói posztra. Kevés magabiztos fellépésű, egyenes hátú ember volt akkoriban. Aki még képes volt itélni önmaga felett, az félt. Ő ránézésre is egy halott közönyével tűnt rendelkezni, hát nyomban megkapta az állást. A korábbi laktanyaépület a gondozottak szállása lett, néhány szobát pedig magánzárkává alakítottak, a visszamaradt háborús feszültségek levezetésére, melyben sok beteg tobzódott.

Egykori felettesével mindjárt az első hetekben találkozott. Dzs. alezredes különleges egyéniség volt, mindenekelőtt fanatikusan keresztény. Katonaorvosokból és harctérre kiképzett ápolókból saját vöröskeresztes hadat szervezett, hogy a kereszt jegyében nyerhesse meg vértelen csatáit. Az ellenség azonban mindenhol lázasan igyekezett a szanitécek gyors elpusztítására, úgyhogy Dzs. alezredes keresztes csapatának híre a seregben kétértelművé vált, kivált, hogy milités christi fegyver nélkül, fehéren lobogó kötszercsíkokkal rohángáltak a géppuskatűzben, mellükön-hátukon nagy vörös kereszttel. Ilyen múlt mellett Dzs. alezredes beszállításakor keresztényi elbánásban részesült és rögtön megkapta a magánzárkák egyikét. Az ételt rendszerint Varázsló hordta neki, naponta egyszer, előírás szerint, tehát volt úgy, hogy egyszer sem.

Ő nem sokat törődött az emberruhát öltő, eltitkolt vagy nyilvánosan vallott múltakkal. Az Intézet mindenkit befogadott, aki elismerte tébolyát, aki odáig magasztosult, hogy állapotát, kiemelkedettségét a többség már nem volt képes elviselni. A nagyhatalmak lefőzték kávéjukat és a zacc eltakarításra várt: a romok, élettelen és élő egyaránt. Varázsló gyűlölte őket: „Mind átkozott szimuláns! A háborúban és azután is szimuláltak. Erre születtek. Én meg felszolgálom nekik jutalmul a nyugodt hétköznapokat.” Ezt valóban igen sajátosan végezte, amennyiben felszolgáló körútja elején bekapcsolt egy régi háborús összefoglalót és otffelejtette a stúdiószoba mikrofonja előtt, majd megragadta ételhordó kocsját és az épület folyosóit járta nagy nyugalommal. Az Intézet hamarosan megtelt a vészterhes idők feltámasztott emlékeiktől megkínzott, tébolyult üvöltésekkel, vinnyogással, vezényszavakat ordibáló örültekkel. Drágaságuk miatt akkoriban még nem használtak nyugtató injekciókat, így fölöttébb nehéz dolog volt rendet teremteni. Mivel a hasonló esetek megismétlődtek, Varázslótól magyarázatot kellett követelni. A cinkos mosolyú néger elővette a

nevezetes háborús összefoglalót, mely valójában egy film volt. Nehéz elfelejteni. Kiderült belőle, hogy a lebombázott város romjai között becsavart végtagsonkokkal kurkászó, mankós szerencsétlenek a győztesek. Egyes féllábúak a filmen mankójukat géppuskaként szegezték szembe, majd zúgó bombázórajok, hősihalál-montázsok következtek, melyeket megszakított a győzelmi transzparenst hurcoló lerongyolódott gyermekek jelenete. A filmet, Varázsló szerint is, megrendezték.

8. Ha kivonta a háborúja utolsó napja óta eltelt időt a jelenkor dátumából és hozzáadta életévének akkori számához, akkor mindjárt meg tudta mondani, hány éves ő maga. De kevesen kérdezték, mert fecsegő öregembernek tette magát, hogy gyönyörködhessen az emberek hiú és ostoba önzésében, amivel az idő mérik.

„Doktor Úr, hogy tetszik lenni?” Milyen kedves egy fiatalember! Jól szituált, jól öltözött, munkába siető öltönyös-táskás szépfiú, és megáll egy öreg penésznek. Milyen rendes, tényleg. Elkésett máris, de levakarhatatlan mosollyal figyeli a locsipocsi szavakat, a többszörösen összetett: akinek a, ami holnap, vagyis, tehát, ezért, képzelje, sőt, juj, bizony-bizony, bezzeg köznyelvi gyémántokból építkező mondatok izzadsághajtó sorát, míg végre dühösen és megalázkodva az órájára néz. Bocsánat, már mennie kell, és el is rohan, elfelejt köszönni, és a második kanyarban járművével hatalmasat karambolozik. Ő meg odarohan, igaz, már öreg és penészes, de elfelejti a szituáció kedvéért, és a növekvő bámész seregben feltépi a roncsolt jármű ajtaját és megkezdi vakon az újraélesztést. Félvakon, fél füllel hallja, míg Varázsló, a rendőr gumibotjával a csöcseléket kiáltozva oszlatja, a fiatalember suttogva, szívverésmentesen, a halhatatlanságtól örökölt pillantással mégis elköszön, valahogy így: „Doktor Úr, viszontlátásra!” Így eszébe jutva, felidézve az akkor történeteket, már nem is tűnt olyan utálatosnak.

9. Prokné harmadszor is szemére vetette, hogy ő, a férj megcsalja vele felesége szeretőit. Ekkortájt hívta fel a Vöröskeresztet s tagjai közé lépett. Afrikába utazott. A koordinátor barátságos mosollyal kísérte kézfogásukat a nemzetközi repülőtéren, jelen lévő felesége szintén különös gyengédséggel vett búcsút. Elfoglalta a helyét a repülőgépen és nem nézett ki az ablakán, melynek túloldalán asszonya és a koordinátor vállas alakja összeölelkezik, majd beszáll az ő autójába. Ez nem olyan régen történt. Emlékezett rá, hogy a fiatalember később autóbalesetben halt meg, ő pedig meg akarta menteni az életét, de a fiatalember meg nem, így hát annyiban maradtak és megvárták a halált.

Mire végiggondolta, eldobta és újra megtalálta életét, a repülőgép már le is szállt gögös magasságából és kibocsátotta rakományát, idegeneket a bennszülöttek közé. Mélyet szívott Afrika levegőjéből és arra gondolt, hogy máshová kellett volna utaznia. Mindig szeretett volna elutazni Máshová, de ez lehetetlen volt, mert a Máshová vágyakozásában éppen annak tudata volt élvezetes, hogy nem lehet, hogy nem akar igazán, meg hogy ezzel áltathatja önmagát, belékapaszkodva egyre a gondolatba, a Máshová biztonságába.

Az afrikai leprások merev, kifejezéstelen arccal, illetve arc nélkül bámulták. A telep egy falu volt, a lakók kis csoportokban várták a feltámadást élőholt állapotukból. Egy kisebb tömeg közepén Varázsló állt alacsony fapadon. Az Írást olvasta. A helyiek idétlenül, várakozásteljesen néztek rá, de ő nem szólalt meg. Úgy tűnt, magában olvassa a szöveget, míg a nyáj szavaira éhezett. „Egy óra az Írásból mindennap, és megtisztulunk hamarosan” – kiáltotta hirtelen a meg-rökönyödött orvos felé. „A lepra nem a trópusok, hanem a nyomor betegsége! Üdvözöllek a leproszómiumban! – hirdette a helyet széles karmozdulattal.

Rámosolygott a négerre, majd gyors pillantással felmérte az e világi lemursereget. Mire bejárta a telepet, este lett. Varázsló is eltűnt a fénnel együtt. Tanácstalan lett, mint a pislákoló tüzek, melyeket a holtak lelke táplálhatott, mert tüzelőanyagot ő sehol sem látott. Megvizsgált pár száradó, pikkelyző végtagot, oroslánarcot; megkereste néhány tekintetben a halált, aztán megértő pillantásokat váltott a gyerekekkel, akik mosolygottak.

Három nap múlva megint otthon volt. Varázsló könnyekig hatottan búcsúzott tőle, és megköszönte, hogy ő, a gazdag és híres orvos feláldozta életét egy nemes célért. Hiszen ezért jött, nemde, hogy feláldozza életének eme egyedül értelmes három napját, melyben nem magáért, hanem másokért létezett? Varázsló sajnálatát fejezte ki, amiért a hálátlan lemurok kifosztották és elvették úti felszerelését, de azzal vigasztalta, hogy nem ették meg, mint számtalan korábbi elődjét, akivel ő személyes ismeretséget ápolt. Mindjárt oda is hajolt hozzá és túláradó hálájában megcsókolta őt. Sötét volt akkor is, mint az afrikai éjszaka (a csókot senki sem látta), melyben egy sárgán festő vigyor volt az egyetlen biztos emlék.

10. Gyakran elment meglátogatni a sírját. Mármost a sajátját. Ilyenkor letette fehér köpenyét, meztelenül és térdelve imádkozott. Hamarosan előjött a föld alól, a sírhant áldatlan mélyéből a Kígyó. Szívós volt, mint a kötél, éles fogú, mint a kés, erős mérgű, mint a halál. Nézték egymást hullótekintettel, és ő imádkozott a Kígyóhoz.

„Kérlek téged, Kígyó, te megvetett, te elárult, te bünt hozó, te áldott. Te harmadnapon szabadító. Levedled testedről a bünt, mert a megújulás vagy és az élet. Gyógyítás szent állata, haldoklókat szabadító, ostora közönyöseknek, mentsd meg lelkem a hamis csillogástól! Szabadíts meg az elégedettek szenvedéseitől, mely láthatatlan. Az ostobák ellenségeid, mert a jó illúziója költözött szívükbe, pedig rosszat tesznek. Oszolj szét mérgeddel nyugalmukon és támaszd fel kínzó bűneik, az öröktől valókat. Gyógyítsd meg fekélyeik, s oszd ki nekik az újakat, erős Kígyó!”

11. Unatkozni kezdett. A Kígyó után már tényleg nem volt más hátra, mint a búcsú. Intellektuális közönye mindenre kiterjedt, hiszen nagyon öreg volt. Már nem aggasztotta a rémkép, hogy az ember felébredhet a koporsójában. Talán még kíváncsi is lehetett volna rá, de gondolta, nem érdemes. Számtalan emléke közül úgyis csak a rosszak és kellemetlenek özönlöttek el, nem zaklatták ismerősök és újságírók. Az Intézet igazgatói állását régen átadta leggyógyultabb betegének, aki a többi betegről is bensőséges ismeretekkel bírt, tehát alkalmas

volt. Ez a férfi az ő, Dr. Aesculap működését követően pár évvel került az Intézet épületébe. Fiatalabb korában táborlakó volt, életét is ennek fejében kímélték meg. Besúgott. Egyetlen személyiségzavara is ehhez kapcsolódott. Ő volt Júdas, aki a legtöbbet segítette az emberiségnek, hiszen beindította a megváltás gépezetét. Szerinte nélküle semmi sem lett volna úgy, ahogy van, és Krisztus idővel zsarnoki helytartó lett volna Pilátus helyén, elfeledve tanait. Egy ember képtelen lett volna élve felépíteni egy vallást, halála szükségszerű volt a hagyomány megszületéséhez.

Meghallgatta Júdást, illetve reinkarnációját, és megnyugodva adta át neki az Intézet kulcsát. Az örülteket tisztelte, mert önkéntes kivonulásuk nem érdekelhetett más. Hősök voltak, persze mindig csak árnyékban.

Nyugdíjazása után még eljárt a klinikákra, ahol fiatal gyakornokként szolgált. Szívszorító érzés lehetett az ott dolgozó fiatal kollégáknak látni őt, a vénséget: a jövőt. Szemükben a rettenet mellett rajongás és tisztelet fényei hancúroztak, ami hízelgett öreg szívének. Szeretett volna nekik nagy monológot kivágni az életről, tapasztalatairól, meg hogy hogyan kellene meghalni. „Biztosan fogalmuk sincs róla...” – mérlegelte. Elbeszélgetett a betegekkel is. Különösen a haldoklókat kereste, azokat az átutazókat, akik csak nemrég döbbenhettek rá, hogy tényleg átutazók, és az idegen ország váróterméből egyszerűen menekülni kezdtek. Persze, hiába. Ők még adhattak valamit önző életük végén a többi önző életnek.

Rajtakapta magát, hogy keres, még mindig kutat, és ez elszomorította. Volt, akinek megígérte, hogy másnap is eljön, és még biztosan látják majd egymást. Öreg bácsi volt, sárga bőrű és kicsi. Valódi öreg, akinek testén dolgozott az idő, alaposan megfaragva ráncait. Másnap felöltözött hát megint és elment hozzá, de egy ápolónő közölte, hogy már „elköltözött”. Nem törődött sejtelmével, hogy ő már várta ezt, tudta, hogy így lesz, már tegnap, hanem elment a halottas kamrába. Tetovált alkarú pribékek toltak elé egy kicsi, sárga testet. Megtartotta a szavát, találkoztak megint és látták is egymást. Hirtelen megérezte, hogy a holttest keményen büzlik.

Bólintott és hazament. Varázsló forró fürdőt készített neki, megmasszírozta a hátát, és hamarosan megint ott álltak az ablaknál, a legfelső toronyszobában, ő elől, Varázsló néhány lépéssel a háta mögött, mosolyogva, jobb karján kendővel, ami fölött egy kerek fémtálcán letakart holmit egyensúlyozott. Az ablakon túli világot figyelte, aztán megfordult és nyugodtan szembenézett a sárga nevetéssel a hunyt szemek mögött.

Lukács Marianna

Idegsebzés

(Részletek)

Vizsgálat ujjal. Biztos, hogy szorulása van, már napok óta nem volt széklete. Nyomni persze nem tud, mert szétpattan a feje. Egy óriásra szaporodott arab nő anyagcseréje kötött le néhányunkat. Biztos dugója van, attól kellene megszabadítani. Nem nagyon volt világos, milyen dugót lehet kihúzni egy emberből, és hogyan, de én vállalkoztam mindenre, amit azelőtt még nem csináltam.

Valival fogtuk a gumikesztyűket, bementünk a kórterembe, az oldalára fordítottuk a hatalmas, elefántfóka mutáns, tehetetlen testet. Kolléganóm lekapcsolta a pelenkát, majd a mutatóujját bedugta a nő végbélnyílásába. Aha! Itt van. Bele van keményedve. Kikanalizált egy darabot, majd beletörölte a levett pelenkába. Követtem példáját, én is bedugtam az ujjam. Meleg volt odabenn és nagy sűrűség. Mintha szem lett volna az ujjam végén, szinte láttam magam előtt, mi van belül. Halmazállapota szerint a dugó név nem tűnt rágalomnak, mert többnapos, napvilágot nem látott széklet torlaszolta el a kijáratot. Próbáltam az ujjammal úgy kigyózní, hogy minél nagyobb részt fejtsek ki belőle. Aztán kicsit görbítettem, hogy tudjam kifelé húzni az anyagot. Hány óra lehet? Fél tizenkettő körül. Már éhes vagyok. Remélem, nem főzelék lesz. Én is éhes vagyok, bármi lesz, felfalom. Lassan előntötték a gyomrom a nedvek és hangosan korogni kezdett. Már megint a Salo jutott eszembe. Ezen a helyen már másodszor. A megfelelő képzet, a megfelelő helyen. Sűrű az asszociációs készlet.

Jó néhány finomított ujjmozdulattal tisztára pucoltuk a beteg végbelét. Ennek következtében szabad út kínálkozott a bennrekedt végtermékeknek, amely főként pépes és cseppfolyós eredetű volt már az orális bevitelkor is, így azonnal elkezdett szivárogni a folyékony ürülék. Aztán a szivárgásból ömlés lett, amihez már lavór kellett és szivacs. Töménytelen mennyiség kezdett folyni kifelé. Nem győztük törölni, felitatni. Mire vége lett az egésznek, leizzadtunk. A lepedőt kidobtam az ágytálkiöntőbe, legalább két kiló titkot magában rejtve. Éppen betolták az ebédes kocsit. Mindenki előmászott a vackából, én megpróbáltam etetni azokat, akik még tudták mozdítani állkapcsukat. Amikor visszatértem etető körutamról, ledobtam magam a nővérszoba fotelágyára és magamhoz ragadtam egy tányért. Aztán egy kávé, egy cigaretta. Gyorsan ettem, gyorsan emésztettem. Ahogy gyomromban kitágultak az erek, eszembe jutott, hogyan jutottam el az undortól a tűróképesség ekkora fokára.

Kór. Metafizikus akartam lenni, régen. Aztán elkezdtem hinni a testben. Hiába volt a sok gondolkodás, nem alvás, alvás, felébredés, nem alvás huszonnégy órás folyamatos ártalma. Később megtudtam, hogy már nem is léteznek filozófusok. Gondolatok még akadnak. De főként az élet van, olvasatlanul.

Amikor még hittem Parmenidész szavainak, hogy ugyanaz a gondolkodás és a létezés, főként gondolkodtam. Az abúzus stádiumában, lassan felnéztem

a lapokból. Körbeforgattam a nyakam. A könyvtár közönsége homályosan ugyanabba a formába merevült az olvasólámpák fénye alatt. Szégyelltem magam magamért. Szégyelltem magam mindenki helyett, akik a jótékony önelégültség állapotába jutottak. És mennyire irigyeltem őket! Hogyan érezhetném én is fontosnak magam a saját szememben? Lehet, hogy ez több mint elég a boldogsághoz? A többiek szeme nem kell. Sehová, de bámultam, körmömmel kapargattam a könyv gerincét. A mellettem ülő mérgesen bandzsított felém. Megzavartam a gondolatot. A Gondolatot. Figyeltem őt, milyen lehet elhinni, a világ nincs meg a nélkül a tanulmány nélkül, amin éppen dolgozom. Az önhívók kasztja. Mi itt a felvételi kérdés? Tudsz-e igazságot gyártani, aztán feldobni, mint egy palacsintát: nesztek, kapja el valaki?

Az ablakhoz mentem. Beálltam az üveg és a függöny közé. Rosszulesett a távolság kint és bent között. Kimegyek és főbe lövöm magam. Annak lenne értelme? Talán több? Vagy egy jó nagy földet felkapálni és bevetni valami hasznos növényvel. A többiek miért nem akarják főbe lőni magukat? És én miért? Nem kellene gondolnom magamra, egyáltalán nem is kellene tételeznem magam, csak elmerülni valamben.

Most nem merülök. Visszavitettem a filozófiát, vihetik le a raktárba. Nem kérem újra. Lenn a parton émelyített a víz. Mi nyomasztott annyira borzasztóan? Talán 'a lét elméleti könnyűsége'? Köveket kell raknom a zsebembe! Nehézzé kell tennem magam, az érzéseimet, az érzéseim bizonyosságát, a bizonyosságát.

Néhány napig nem keltem ki az ágyból, mozdulataimmal nem kavartam fel a szobám levegőjében rezgő elemi részecskék rendezett életét. Csak a lélegzetvételem pusztítását kellett elviselniük. Ilyen gyönyörűen kiteljesedett nihil már maga számára is unalmas, a hajamnál fogva húztam ki magam belőle. Csak van valami dolog kinn a világban? Még olyan kicsinyke is, hogy reménytelen pillangószárny módjára tornádót kavarjon az univerzum bármely helyén és idején. Benne van a lábamban a sietés, de csak kapálózásnak érzem. Jelentéktelenségem mély hitében meggyőztem magam, hogy rosszabbra már nem fordulhat az idő. A teljes passzivitásnak nem áldozhatok többé. Óvatosan indultam el, mintha vízen lépnék. Csak úszni tudok benne, ha járhatnék rajta, akkor sem járnék, hanem átváltoztatnám.

Ébredési bódulat. A valóságnak mindig élénkebb fantáziája van, mint nekünk, embereknek. Az előbbi végtelen, az utóbbi részrehajló. Megijesztett, amikor reggelimet félbehagyva lerohantam a buszmegálló telefonfülkéjéhez. De nem akkor, csak később. Kezemben összegyűrt újság. Nem információt leltem, hanem ihletet. Éreztem, nem szabad megállni, gondolkodni. Ha gondolkodom, vége minden nagy vállalkozásnak. Csak a gondolkodásnak nem. Annak soha nem akar. Hagynom kellett, hogy hajtson az adrenalin. A hormonok segítenek, hogy ne gondolkodjunk. Bele akartam rúgni az idióta, vak filozofálásomba. Nem veszíthettem semmit. Néhány gondolatot talán. Ki mondta nekem, hogy az a legfőbb jó az életben?

Bámultam befelé a fülkébe, ahova lejártam anyámnak telefonálni. Az albérleti telefont én nem használhattam. Nem vették észre, hogy napokig se szólok senkihez? Tőlem félteni a telefont? Odabenn egy tinédzser lány bömbölt, kön-

nyezve, szüleit követelve, mert a 7-es busz elvitte a Bosnyák térre. Kinyitottam az ajtót, Bornemissza, nem Bosnyák. Az a másik vég. Megszéppent, helyesbített és letette.

Leakasztottam a koszos, kék kagylót. Nem szoktam a fülemhez nyomni. Rajta volt az emberek mikroszkopikus maradékaiból rétegződött ragacs. Tár-
csáztam a számot. Női hang hadarta el a kórház nevét. Hallgattam, vártam a hormonok munkáját. A hetes busz kikanyarodó látványába belemondtam: ápolói munkára szeretnék jelentkezni. Ez a saját fülemnek úgy hangzott, mint-
ha telefonbetyárkodnék. Ápoló? Hú, de bátor vagyok. A vonal másik végén azt mondta a hang – mert ez lehet a dolgok normális rendje –, hogy kapcsolom az ápolási igazgatóságot. Mégsem csak gondolom, amit csinálok? Eddig nem szólt senki, hogy hagyjam abba. Vagy nem is fognak? Néhány recsegős bűgás után ismét tanú volt rá, hogy kimondtam azt az érdes mondatot. Az ápolási igazgatóság tudni akarta, hogy Budapesten lakom-e. Meg hogy van-e szakké-
pesítésem. Nincsen nekem semmire. Kárpótolom a világot azzal, hogy nagyon segítőkész vagyok és tanulékony, rendkívüli munkabírással és empátiával. Be-
lenéztem a kagylóba. Ezt tényleg én mondtam? Nem tudtam, hogy ezt mind tudom magamról. Pontosabban azt nem tudtam, hogy ilyen jókat tudok mon-
dani magamról. Soha nem szövegeztem meg az attribútumaimat, beértem a szubsztancia pusztá átélésével. Semmi direkt marketing. Van, aki érdekből tud-
ja ezt csinálni, de rosszabb esetben meggyőződésből. Vagy azok a homlokzat jellemű fiatalok, akik folytonos önmisztifikációból tartják fenn személyiségüket. Én csak nagyon akartam, hogy ne legyen főbe lövés vagy kapálás.

Vártam, hogy meghalljam a rövid, gyors bűgásokat. De nem. Érettségije van? Munkanélküli? Hát akkor mit csinál? Hol? Micsoda? Bölcsészkar? Na, itt végem van. És még mindig nem. Tudja mit, kapcsolom az ápolási igazgatóhe-
lyettest. Ő biztos tud magának segíteni.

Segíteni? Ugyan. A boltban is mindig ezt kérdezik. Én csak nézni akarok, meg fogdosni, meg magamhoz illeszteni. Hogy segíteni? Persze! Mondja meg kérem, ettől a csipkéből szótt bugyitól nem lesznek rajtam vörös foltok és visz-
ketések? Mennyi az ajánlott hordási idő? Állatokon tesztelt? És volt értelme élni huszonöt évig?

Fiatal nő szólt hozzám, terápiás hanghordozással, kellemesen. Katalin. Csodálkozva állt a jelenség előtt, ami én voltam. Látni akart, beszélgetni ve-
lem. Miért akar valaki betörni egy olyan helyre, ahonnan mindenki menekül? Másnap reggel velem akarta kezdeni a napot. Letettem a kagylót. Kicsit szédültem hazafelé, mint aki kávé nélkül ébredt. Megtörtént vagy csak képzeltem? Megtörtént, és meg fog történni, hogy képtelen leszek bármit is megtenni, és agyonüt a lét könnyűsége. Vagy megszületek.

Másnap reggel napsütés díszkíséretében, nyári ruhám uszályában vonultam. A legtekervényesebb úton jutottam oda. Ez nem a tudatalattim volt. Mindig ész-
béli munkával tévedek el. A kórház általános fogalma sok-sok épületben teste-
sült meg és szóródott szét egy domboldalon. A főbejáratnál rögtön választanom kellett az útelágazások között. Az erdők turistaútvonalait jelző táblák imitációi álltak kritikus helyeken. Kék, zöld, sárga, piros csíkok, kereszttek ugyan nem voltak a fák törzsére festve, mégis nagy modális logikai teljesítmény kellett volna az eltévedéshez. Kicsi, egyemeletes házban volt az ápolási igazgatóság. Az

egyik nyitott iroda ajtófélfája mellől bekukucsáltam, bátortalanul előreléptem, elmondtam, mi járatban. A jobb oldali szobából előlépett Katalin. Egymásra néztünk, mosolyogtunk. Arca várakozott, de éreztem, nem valami csodabogár mutatványra fizetett be pihenésképpen. Leültünk kettesben. Éva, miért?

Érdekelttem ezt a nőt, nem mint ápolási igazgatót, hanem mint embert. Nagy barna szeméből nem tűnt el a csodálkozás. Nem mondhattam el, hogyan kezdődött a könyvtárban, pontosabban, hogyan ért véget a könyvtárban. Van lappangási idő is, mint a betegségeknek. A kapálásról sem beszéltem. Az értő embereket is kívül kell tartani bizonyos határokon. Nem az ő érdekükben, a miénkben. Mindenki megijed az őszinteségtől. A lélek meztelenül félelmetes. Mint amikor a mutogatós ember szétrántja a kabátját. Gusztustalan, ha nincs hozzá közünk. Bagatellizálni voltam kénytelen. Elfogadta. Honnan tudhatta volna? Szelíd, kislányos külsőm nem adott választási lehetőséget lét és látszat között.

Miért akarja? Terhelő munka, kevés pénz. Én köveket akarok a zsebembe, meg sziklát a nyakamba. Tudnom kell, hogy tudok-e élni. Segédápolónak felvett. Mikor tudok kezdeni? Rögtön. Kedvesen kinevetett. Hosszabb a felvételi procedúra. Meg kell csinálni néhány orvosi vizsgálatot. Most? Megint nevetett. Beírtak a számítógépbe, kaptam egy halom papírt. Mosolyogva róttam az utakat hazáig. Szokatlan volt tartósan ez az arckifejezés. A vizsgálatok időpontra szóltak, ezért hiába toporogtam volna az ajtók előtt.

Bérces Ádám

Perem

(Részlet az *Egy sétáló ország* című regényből)

– ...felújítják?

– Hogy legyen, aki jön és akarja, hogy minden visszafelé legyen.

– Ezt hogy érti?

– Öreg vagyok már nagyon. Máshogy nem is tudnám leírni, hogy ez az egész hogyan történt. Nem élném meg a végét. Nem érted, mi? Én se nagyon.. Csak annyi a dolgom, hogy tudjam, mikor mi volt.

– Mármint azzal, hogy jött az a valaki, aki beleszipantotta a golyót a kivégzett katona homlokából a pisztolycsőbe?...

– Igen, meg hogy pontosan miért is kezdte el.

Nem volnék meglepődve, ha nem érdekelne senkit, miért nevezte magát Zarándnak. És ha már mindenki kívülről fűjná, hogy miért indult el minden a maga útján, kifelé a városból, bársonyszőnyegen a vidékre, s a többi, neki se kezdenék elmesélni. De elfelejtették az emberek. Azon a napon jutottam elhatározásra, amikor ott beszélgettem azzal a fiúval a Zaránd utcában, amit épp akkoriban kezdtek felújítani. Akkor döntöttem el végleg, hogy visszacsinállok mindent. A vicces az volt, hogy már a legelején is pontosan ezt akartam..

Amikor még a világnak fogalma sem volt arról, hogy hol van a Zaránd utca, meg általában egészen jól elvolt mindenki, a nap is sütött az égen, a Sétáló Országról pedig nemcsak hogy senki nem tudott, még ő sem tudott magáról.

De amit elkezdtem nemrég, az a beszélgetés, az már mindezek után történt. És bárki bármit hisz, én nem akartam megint a feje tetejére állítani mindent. Az mindig csak úgy jön – és az ember ott találja magát a fejre állás gyújtópontjában.

Tehát beszélgetnek a fiú és az öregember, abban az utcában, amit mindenki többnek látott, jelképnek, pedig csak egy utca volt. Utca házakkal, sarkokkal és árnyadó fákkal. És fiúkkal, akik átbicikliznek rajta, elbámulva a küllők árnyékának körhintajátékán. De ők nem arra gondolnak, hogy a küllők árnyékát lesik, ők csak éppen nem akarnak leckét csinálni, vagy szeretnének beszélni végre azzal a lánnyal a lépcsőházból, ilyesmikre. Azt, hogy a küllőket nézik, csak az az utca látta. A szemükön keresztül.

És valahogy így látok én is most mindent, ami velünk történt. Mindenki, aki részt vett az emberiség vándorlásában, nyitott könyv előttem. Onnantól kezdve, hogy beléptek a történetbe, minden mozdulatuk, gondolatuk itt van a fejemben. Elég hiteles forrás vagyok tehát, ha szabad ezt magamról kijelentenem. Egyes szám első személyben fogok mindent elmesélni, de tudni fogtok minden szereplőről, még ha éppen nem is velem kapcsolatban cselekszenek.

De ne ássunk még ennyire mélyre, csak figyeljük meg ezt a két alakot, akik itt állnak. A fiú a biciklijével a lábai közt figyeli, ahogy friss aszfaltot öntenek a

legendás utca egész hosszában. Az öreg azonban tudja, hogy már nem nézheti ezt sokáig, nem mintha érdekelné, csak talán megpihent volna – de már megint érzi. Érzi, hogy nem menekülhet, megint ébred benne valami, ami tombolni fog, és hatása most már nemcsak a világot fogja átalakítani, hanem mindent, ami valaha volt és lesz. Tudja, hogy ahhoz, hogy az emberek bármit is megértsenek abból, ami történt az utóbbi időben, bizony mindent vissza kell csinálnia.

És azt is megérezte már itt álldogálva, a botjára támaszkodva, hogy ismét ő lesz az, neki kell lennie annak a valakinek, aki akarja, hogy az idő ne csak egy irányba folyhasson. Persze ezt csak ő tudhatja, úgyse hinné el senki. Be tudod bizonyítani? – kérdeznék az emberek. Akkor is ezt kérdezték, mikor még ő fogta a kormányt és tekerte a pedált, és igazából nem sok izgatta abból, ami a világban folyt.

– Nem, nem tudom bebizonyítani... – motyogom magam elé mosolyogva.

Csak azt tudta, hogy minden emléke valós arról a reggelről, amikor először és utoljára beszélt ezzel az utcával.

Kovács Imre Attila

A megkerült téma

(Részletek)

Mesék, romok, irodalom. Aranéknál, ahol kora gyermekkoromat töltöttem, két ki- s bejárata volt az udvarnak. A gerendákból és pallókból épített komor hátsó kapu a Szegfű utcára, a régi háztulajdonos monogram-címerével megvasalt, urizáló pedig a rendőrbesúgó kubikosvezérről elnevezett útra nyílt. A fenti a fegyelmezett hatvanas évekre, a hátsó az időtlen, archetípusokat tenyésztő, történelem alatti utcácskára. Én hol ide, hol oda szöktem, de a gyerekkorom javát mégiscsak az udvar időcsapdájában töltöttem. Olyan volt ez az egyszemélyes grund, mint két élettér közti költői zsilip; titokzatos és meseszerű. Dimenziókat váltó átjáróház.

Gondolkodásom gyökereit kutatva minduntalan erre a kétfelé nyíló, kikövezett udvarra érkezem. Ideális rejtkehely volt, és mégsem szigetelt el a külvilágtól. Beengedett a békét biztosító kisvárosi stréberségbe, és elágazott az indulat-érezelmes kis magyar hétköznapok felé. Itt biztonságban voltam, mint az alagutat ásó betyárok.

Az udvar felső végén, a díszesebb kapu kínálta a belvárost. Nappal több esemény, este jobb közvilágítás. A sarkon fodrászat, ahol sorszámot téptünk, szigorúan érkezés szerint, de utána meghallgathattuk Farkas Laci bácsi hajnyírással álcázott, vastag hangon áradó szabadegyetemét. A villamossági szaküzlet kirakata előtt elsétálva mindannyiszor megbámultuk a Trombitás Frédiről szóló lemezt, a hozzávaló háromsebességes Supraphon lemezjátszóval együtt. Tiszavirág cukrászda, bizományi áruház, háztartási bolt, szemközt a rendőrség félelmetes épülete.

A lenti nagy kapu szénhordáskor kitért, ezúttal barátságos, barna szárnyai a cseresznyefáig értek. Ilyenkor az ágak közé ültem megszemlélni az igáslovak asztallapnyi hátát meg a szemközi temetkezési vállalat istállóját, Surinya bácsi szomorú-sötét kedvenceinek szállását. Az alsó kis utcában dolgozott több lépcső mély pinceműhelyében Hódi bácsi, a cipész. Félhomályos és bórszagú vermében fogadta a környék vásott, széttaposott szandáljait, túsarkukból kifordult cipellőit. Kellően lassú, öreg mester volt: kopasz fej, SZTK-szemüveg, enyvszínű kötény. Az ő dolgos közönyét az utca derekában hirtelen ránk költöző, nagy szervezőerejű, ordítós fajta házmester tette még rokonszenvesebbé. Pedig csak – mint minden jó házmester – a területét védte. Az államilag rábizott kisvilágot. Hivatalos volt és kötelességtudó, félelmetes s egyszersmind nevetséges. Utóbb már csak ijesztő, mert valami csúnya betegségből kifolyólag megműtötték a torkát, és attól kezdve beszélőgéppel élt. Reggeltől estig hallottuk hangsúly és dallam nélküli gépdarázs-hangját. Amíg tudott volna saját gégeből is, addig ritkán szólt, de most folyton, szinte megállás nélkül... Fájdalmas gyönyörrel pazarolta új hangszínét. Sokat ivott, és száz forintért házhoz hívta a borbélyt; aki „ezért a pénzért hosszabban, fecsegőbben is borotválhatná”. Utcát őrző, darabos, haragos-vörös férfiteste palackba zárult, s ettől fogva semmilyen kutya, kölk, de még unoka sem háborgatta. Győzött az utcán, noha ordítani már nem volt képes. Nem-

sokára meghalt – egyedül, soványan és igen némán. Ő volt a Szegefű utca utolsó nagy egyénisége. Az elmúlás vele kezdte meg a sort.

A nagy világfolyamatokat híven követő (olykor parodizáló) helyi változások – mondanom sem kell – a Szegefű utcában indultak. Lebontották és újrashoznosították, citromsárga és lila házakat emeltek a helyén. Ezekhez nem passzolt a halottas ló, a bogaras suszter, pláne a korhely, majd később félelmetessé sorvadt házmester. Aran háza is eltűnt, bár a fű között bujkáló konyhaköveket elfelejtették feltörni, sőt a régi fürdőszoba önszürke betonlepenye is átvészelte a határidőktől űzött bontási rohamot. Torokszorító és értelmetlen utóvédharc.

Elvész az útra bocsátó épített környezet. Téglahalommá omlik a műterem, a berakó, Emmi néni hagyma- és karamellillatú konyhája, bezárulnak az időkapuk, lehetetlenné válik a csodálatos és biztonságot adó átjárás. A továbbfejlesztett hatvanas éveket már csak az újrakent, úri nagykapu választja el a hátsó, kiárusított telektől. A történetem fele maradt meg, lila bársonyokban. Fokozatosan megszűnnek az epizódok, eltömődnek a mellék- és Szegefű utcák, elkopik a teljesség békebeli látszata. Elmerül, mint az átázott papírcsónak Andersen ólomkatonájával.

A kisváros felett az elmúlás folyamatos jelen ideje az úr. A körvonalak és távolságok feloldódnak a szemlélődésben, a szűk vidék barátságos-fanyar melankóliájában, amelyben a perc agresszió, az óra erőszakosság, a nap rámenősség. Itt nincsenek küllők az idő óriáskerekében, és a legmagasabb kilátópont kínálta látvány is arányos velünk, nem nagy térhez szoktatott emberekhez. Ha vita támad az életigazságokról, amögött hiába keresünk kiváltó okként egy túlfeszített órarugót. Németh László ezt szerethette, a bármilyenség időrejteket; a zseniket és a maguk dolgát legnagyobbnak tudó gazdákat egy embermasszába gyúró, asszonyameleg kisvárost. Ahonnan, ha valakinek dolga akad, el kell mennie.

Mert a kisvárosnak nem sürgős, előtte az örökkévalóság. Előre megkapta a díjat, de a távot azért becsületből lecocogja. Aki kisvárosban él, abban van valami posztmodern (majdnem legkorszerűbb) egykedvűség, az örök élet illúziójával játszadozó tohonyaság meg szeszélyből támadt munkakedv, és minden más, házi papucstól a cilinderig. Érzem a csontjaimban.

Ezer éve figyelem a kisvárost, hisz átdübörgött rajtam, és közben megjegyeztem a falakig futó repedéseket, az elkerülhetetlen tágulás sóltan árkait. Csak bírni ki, csak ne rázná meg nagyon! Azt hiszem, írni kellene egy regényfélét erről a feltámadás előtti haldoklásról, régi embereim kallódásáról, szélütött eleganciájáról, azokról, akik még megpróbálják elképzelni a táguló világ-egyetemet, aztán rajtakapva magukat a szégyenen, rábökik: na, és akkor mi van? Egy regényt a csízekről, nádi posztákról, békákról. Hogy egy kicsit még élhessenek, hogy egy kicsit még élhessek.

Barlangrajz. Fodor festőművész úr rajzszakköre hétről hétre begyűjtötte, magához vonzotta a városka hóbertos vagy lézengő figuráit, akik lompos, tintakék mappáikkal minden pénteken megszállták a kultúrház kivilágított első emeletét. Mint köztudott, igazi festő olajjal dolgozik, de mi ott csak szenet, ceruzát és krétát használtunk. Sok éven át ontottuk a vázlatokat eme fixatív szagú, fél-kávéházi légkörben, noha a Művet, a mestermunkát mégis az otthoni magány gyötrelmeitől vártuk.

Fodor úr le-leszállt közénk korrigálni, miután gyűrött kelmékből és talált tárgyakból beállította a csendéletet, vagy művészi közszemlére bocsátott egy múmiatürelmű öreget. A művész úr – vezetői munkája részeként – haladási naplót vezetett az összefüggéseinkről. Pontosabban: szakköri naplót. Laci bácsiról (egy strigula), aki olajos festő létére csak azért ugrott be hozzánk, szenekekhez, hogy így megszerezze a részvételi jogot évi rendes, bemutatkozó tárlatunkra. Joli néniről (újabb strigula), az elhervadt kozmetikusról, aki ugyanolyan színes dühvel krétázta a papírt, mint lerombolt arcát, s akit én mindönk közül a legeredetibb tehetségnek tartottam. A tanácsi ember Gézáról (vastag strigula), aki szűkszavú volt, akár a fáraó írnoka, s mindent ugyanazzal a javíthatatlan és befejezett közepszerűséggel örökített meg. S talán Magyarai mesterről is, a belvárosi hobóról. Egyébiránt Magyarai úr, ha némi izgalmat akart vinni a szakmai szépelgésbe, kajánul fölelegette, hogy anno, az általános iskolában padtársak voltak Fodor művész úrral...

Így teltek-múltak az évek engedélyezett mániánk emeleti rezervátumában, a korszok, mákgubók és roskatag modellek időszakosan vissza-visszatérő szcénái közepette. Aztán, úgy az évtized vége felé, mégis történt valami. Felerészt a történelmi, felerészt egy szervezési hibának köszönhetően. A kultúrház igazgatója bérbe adta a (szemérmes vidéki vakmeréssel gyülekező-gyűlésező) ellenéneknek a ház felső traktusát. A mi termünket. Ahol a Fodor úr és a Géza és a Laci bácsi, no nem, nekünk jogaink vannak! Még Magyarai mesternek is.

Az illetékesek rövid, négy szemközti tárgyalása után engednünk kellett. Durcásan összepakoltunk, csikorgattuk az asztalokat, csörgettük a székeket meg szétfújtuk a pitt kréta korompuha porát. Mappáink pajzsa mögül előredőftük sértettségünket, és kitódultunk a galériára. De ott is mi voltunk! Csodabogarakból, az életcsirizből kikandikáló kisemberekből, megbántott és felgerjedt igazlátókból, a magyar jövő kóbor lovagjaiból verbuválódott az a csapat is. Bámult a rajzsakkör a hirtelen láthatóvá vált ellenzékre, mely, íme, elorozta az ő lassan kiépített városfölttiséget. Láthatóvá vált a konkurens másság, és ezáltal máris dűledezni kezdett bennünk és körülöttünk a szocialista-realista elefántcsonttorony.

Nézett a tizenöt ember a tizenöt emberre. A már-amennyire-művészek a többé-kevésbé-politikusokra. Hogy: mi lesz? Időszámításunk óta nézzük egymást a kultúrház első emeletén. A személyzet a napszaknak megfelelően levagy fölkapcsolja a villanyt, új igazgatót neveznek ki, népművelők jönnek-mennek, odalenn megváltozik és átépül a város. Legjobb volna kibontakozni ebből a dermedt egymásra ismerésből, lerohanni a lépcsőn, s a feltépett mappából szélnek eresztetni a döglött fácánt, a porlepte szalmavirágot, a temérdek, lassan gyűlt vázlatot. Aztán elvegyülni a járóelők között, mintha mi sem történt volna. Mintha még minden megtörténhetne.

Gutai István

Lovak

Ezerkilencszázötvenöt egyik őszi reggelén öregapám felültetett a fekete mura-ló, Vilma hátára. Óvodába indultam éppen, nyakamban tízórais kistáska, fejemben zokésapka, jobb kezemben tartom a kantárszárát.

Vilma nincs befogva, türelmesen áll a kocsi előtt, a trágyadomb mellett; a gyeplőszár vége a jobb oldali löcsön, a kocsideszkáról lelóg a rongypokróc.

A trágyadombba szúrt vasvilla körül tyúkok kapirgálnak.

Vilmától balra egy kiszáradt fának támasztott oszlopok látszanak és a drágacs, melyre rávetül a ló árnyéka. A háttérben pedig a fölszántott őszi határ.

A felvételt apám készítette (a gépet bizonytalan helyen őrzöm). Egy év múlva már a kultúrház gondnoki lakásában éltünk, onnan kezdtem iskolába járni és ott köszönt el tőlünk akkor unokabátyám, hogy meg se álljon Kanadáig.

(Tegnap telefonon felidéztek újra azokat a napokat, amikor október 30-án összehívták a légvédelmi tüzérezred legénységét, hogy döntsenek az átállásról és a parancsnok meg a párttitkár letartóztatásáról. Ezt november 1-jén meg is tették, majd hozzáfogtak a városban lakó ávos tisztek összegyűjtéséhez.

Ott volt akkor vele a szolgálati lakás konyhájában Feri, a katonatársa is, akivel együtt indultak nyugatra. Feri visszajött (onnan!) egy lány miatt; ellenforradalmi tevékenységéért a katonai bíróság tíz évre ítélte.

Kilencven után egy POFOSZ-rendezvényen találkoztam vele, akkor már őrnagy volt.)

Öregapám harminchét éves korában, 1941-ben vette első lovát. A négy elemi elvégzése után napszámba járt. („60-70 fillér volt akkor a napszám, három napig kellett egy ingért dolgozni!”) Pályamunkás is volt egy ideig. („Nagydorogtól jöttünk lefelé. Száz pengő egy hónapban, az igen! Jó pénz volt.”)

Telente ő is a közeli erdőbe járt fát csinálni. (Apám – húsz-egynéhány évvel később – erről is készített felvételt: Judik sógor és Tóth Istók – akivel öregapám mindig összefogott – társaságában szalonnát süt a tisztáson.)

Apám gondosan beállította a gépet – legalábbis későbbi mozdulatait látva így képzelem –, és az exponálás előtt odafutott a többiek közé és a tűz mellé guggolt. Még arra is volt ideje (leginkább ezzel vívta ki csodálatomat!), hogy fölkapja a nyársat és a parázs fölé tartsa.

Tóth Istókot 1962 novemberében, ötvenegy évesen összekaszabolja majd a téesz szecsckavágója. Begombolatlan viharkabátban etette a gépet, és – így mesélik – a kardántengely magához rántotta. (A halálos balesetről még a Kosuth rádió is beszámol.)

Nagyszüleim házasságkötésük után hat év alatt hat helyen laktak. (Jó lenne ezeket a helyszíneket végiglátogatni valamelyik nemzeti hétköznapon.) Végül a hitelszövetkezettől kapott kölcsönből házat vettek, a pénzt két év alatt visszafizették.

Nagyapám apai örökségén, a két és fél holdon gazdálkodott – a földosztáskor kap még hármat. „Jó föld volt, pláne a lap; mindegy volt, mit vettem

abba.” (Különösen a bükkönyös zabot emlegette gyakran: két rendet vágott és tele lett a kocsi.)

A második ló, Kесе rossz lábú, de odaadó állat volt. Ennyi maradt fenn róla a család emlékezetében.

Pistáról többet tudok. „Ha a kocsi derekát megrakták volna pénzzel, akkor se adtam volna!” Ezt öregapám mindig elmondta, ha a lovak és az elmúlt idők kerültek szóba.

Pistaért azonban még egy pakli dohányra valót se kapott.

1944. november végén jöttek be a faluba az oroszok. Karácsony után az ócsényi repülőtéren bombákkal rakták meg a sárközi gazdák szekereit és – természetesen őrizet alatt – elindították őket Budaörs felé. Érdligeren – így emlékezett öregapám – az orosz tisztek körbefogták a kocsiját, veregették Pista nyakát; látszott rajtuk: nagyon tetszik nekik a ló, elismerően bólogtattak egymás között, egyszer aztán kifogták és elvezették. „Úgy nyertett szegény Pista, majd megszakadt a szívem!”

A németek hamarosan ellentámadást indítottak, öregapám paraszt Fabritio del Dongóként bolyongott a hadműveleti területen, de szerencsésen hazatért.

Madárról, Sárírról nem maradt fenn semmi említésre méltó.

Vilma nem félt semmitől. Se a mennydörgéstől, se a vonattól; a mellette elhúzó (akkor még ritkaságszámba menő) autók se zökkentették ki nyugalmából.

Csak a bivalyok láttán jött izgalomba. Amikor szüret után hazafelé hoztuk a kádat, öregapám már a hegyen feszült volt. El kellett ugyanis haladnunk az állami gazdaság bivalytelepe mellett.

Ha éppen akkor döccentünk át értékes rakományunkkal a vasúti síneken, amikor a csordát áthajtották az országúton, Vilma orrcimpája remegni kezdett, horkantott és meglódult, mint elszánt kocsmai garázda, aki kész bárkivel összecsapni.

Öregapámnak minden tudására szüksége volt, hogy megóvja a termést az árokba borulástól.

Volt Vilma személyiségének egy másik sajátossága is: az előzési kényszer. Nem tűrt meg senki állatfiát maga előtt. Hiába rakták meg a kocsit szénával, kukoricás zsákokkal, neki le kellett hagynia az előtte haladót. Ilyenkor valóban inaszakadtáig erőlködött egészen addig, amíg nem állt az élre.

A magyar mezőgazdaság szocialista átszervezése előtt öregapám – érezve a kor szibériás lehetőségét – eladta. „Vilmát nem veszitek el!”

Végül ő is aláírta a belépési nyilatkozatot; a szőlészeti brigádba osztották be. Azzal a biciklivel járt a hegyre, amelyikkel apám versenyt nyert legénykorában.

Pedálját még én is tapostam, és a hatvanas évek Képes Sportjából ismert híres autóversenyző, Donald Campell gépéről Kék madárnak neveztem el.

Fábián Erika

Mese van

– egy fél 6 éves gyerek mondanivalója –

(Részlet)

Mese van, mese akkor is van, ha mese nincs, mert már megint a fülemlen ültem, örülhettek volna legalább, hogy ültem, ha meg futkározok ide-oda, akkor az a baj, mert eltereli a figyelmem, merthogy annyi minden van, ami érdekel, miért kellene pont arra az egyre figyelnem, amiről megmondják, hogy arra érdemes, ezért már megint nincs mese elalvás előtt, persze aludni sem szoktam, mert nem hagyom magam, így mindig elmondom a saját mesémet, mert szeretem mese mindig van.

Na tessék, megint áttetsző kövek kerültek elő a zsebeimből, a Duna-parton gyűjtöttem őket, belegázoltam egészen térdig, tovább nem szabad, és lenyúltam az aljáig, közben néztem a hajókat, innen indulnak a Gyermek-szigetre is, anyukám azt mondja, hogy ezek a kövek lecsiszolódott üvegdarabok, de én tudom, hogy igazi szivárványkristályok, görögnek le egészen a tengerig, hazahoztam most is néhányat, majd visszadobom őket az öcsémnel, a laposak szépen kacsáznak.

Kaleidoszkóp, így hívják azt a játékot, amelyben a kis színes gyöngyök gyönyörű képpé állnak össze, én órákig képes vagyok eljátszani vele, így mondom a Cincérek történeteit is, darabról darabra, a Cincér a csoportom neve, mi mind különbözőek vagyunk, még ha egyként Cincérek is, ez a különbözőség onnan is látszik, hogy az egyikünk csak a kenyér belét eszi meg, a másikunk meg a héját szereti, valaki a borsót piszkálgatja a tányérja szélére, és van olyan is, aki épp a húst nem eszi.

Az óvodánkban sportvetélkedőt hirdettek, és én nem tudtam, mit jelent ez a szó, apukám elmondta, hogy ilyenkor a gyerekek összemérik az erejüket, ez valamiféle verseny, versenyezni mindig is szoktunk, ki tud nagyobb hurkát nyomni a fogkeféjére leesés nélkül, ki tudja minél viccesebben bejuttatni a spagettit a szájába vagy fellefetyelni a vizet a poharából, ezekért amúgy nem kapunk jutipontokat, de mi mindig számon tartjuk, ki ezekben a legügyesebb.

Most 1 óra van, ilyenkor kell lefeküdni, vége az ebédnek, és az óvo néni is felolvasta a könyvből a mesét, mert ha én épp nem is érdemlem meg, attól azért másnak jár még, az olyannak, akinek aznap érdemes volt bejönnie, aki nem a galéria alatt háttal lett a többieknek ültetve, mert zavarta a közös ebédet, és a dadus is felhúzta az ágyunkat, már csak el kellene benne aludni, ami nekem nem megy, persze a Matyi már majdnem röptében elaludt, mint a Kisvakond.

Meserét, ilyen szép a megnevezése az ovinknak, ez inkább olyan holnem volt név, hiszen ki gondolná, hogy a mesék épp itt a lakótelep tövében virágoznak, egy olyan városban, ahol karácsonyeste majdnem ugyanannyi pislákoló tv-képernyőt lehet megszámolni, amennyi karácsonyfát, de mesék itt is vannak, én, a nagycsoportos, bizonyíthatom.

Az iskolába menők már komolyak, nem úgy számolnak, mint a Tódor, a kétéves testvérem, hogy öthatóthat, a Julival azt játszottuk a minap, hogy ki tud nagyobb számot mondani, ő kezdte, tizenhuszonzsáz, én folytattam, ezerbillió-milliótrillió, Juli szerint ez egy dallam, de az biztos, hogy a végtelen a legtöbb, az már olyan sok, mint az összes Meserét-óvodás és még valamennyi, és már a páratlant is megtanultuk, páratlan az, akinek az óvónéni lesz a párja a táncban, és én vagyok a legmagasabb lány a csoportban, 115 méter.

Okosodunk, mondják, ragad ránk a tudás, persze azért a sok betegség is emellett, most is elég különleges nyavalyám volt, azt mondják, inkább a tiniket támadja meg, büszke is vagyok rá, én még csak fél 6 éves vagyok, de ha így mondom, akkor anyukám kijavít, hogy nem vagy te óra, mondd úgy, hogy 5 és fél, de a hatot jobban szeretem, szóval az unokatesóm már tini, sokszor csak úgy lógatja a kezeit-lábait fáradtan a hirtelen növéstől, hát nőni én is tudok, talán a kíváncsiságomtól.

Régebben az oviban születésnapokon ráfektettük az ünnepeltet egy olyan barna csomagolópapírra és körülrajzoltuk, majd ki is festettük, nekem is megvan egy ilyen lenyomatom, ma már csak a kezünket kell odatenni, mert egészen nem férnénk rá a képre, a benti ágyról is lelógunk, az egyik szülő vett a gyerekének hosszabbat, a többi is így csinált, de az új bútorok nem értek bele a régi szekrénybe, asztalossal meg kellett nagyobbítani, lassan kiszorulunk a csoportszobából, de most még itt vagyunk.

Most, hogy vért vettem tőlem és a kezemen van a szúrás nyoma, meg tudom különböztetni a bal és a jobb oldalam, amúgy nem, persze vannak ilyen cselek, két pulóveremnek is a bal oldalán van a mintája, azt vettem fel az iskolaeiretségi vizsgálaton is, mert oda ez kell, nem lehet csak olyan összevissza írogatni, hogy mindig fordítva írom a hármast, és alulról kezdem húzgálni a vonalakat, és a számolást is innen-onnan teszem, szóval a dolgoknak iránya van, és lassan ezt is meg kell tanulnom, minket amúgy már kisebb korunkban vizsgálgattak, én már a középső csoportban sírva mentem haza, hogy csak százig tudok számolni, az a fülmelegítés közben ragadt rám, de mint kiderült, az a néni elcsodálkozott, hogy már erre is képes vagyok.

Testvérem, a Tódor, amikor hazakerült a kórházból, elkezdett sírni, én meg állítólag mondtam neki, hogy most ne te sírjál, most én sírok, mostanára pedig teljesen ráállt, hogy utánozzon, tegnap is, miután a vért vették tőlem, nyavalyogni kezdtem, hogy legyen egy kis látszatja, hogy én vagyok a sérült, ő is nyivogni kezdett, és utána már én is abba hagytam, aztán jó volt újra oviba jönni, megmutattam a szúrás helyét a többieknek, mindenki odagyűlt, a legjobb az lett volna, ha a fogam is kipottyant, és mielőtt belecsavarom a zsebkendőbe, azt is megmutathattam volna.

A homoktörpék

Gabó nagy gonddal formázta a Duna-parton a homokvárat, amikor egy karcos-pörgő hang szólongatta. Körülnézett, de senkit nem látott. Amint újra a meder fölé hajolt, a hangocska ismét megszólalt.

– Meddig ászod még ezt az árkot? – kérdezte. Gabó akkorára kerekítette szemét, mint egy strandlabda, mert a vár kapujában apró homokemberke állott.

– Egész mélyre akarom – felelte.

– Jó, mélyítsd, de aztán hidacskát is építs, hogy ki tudjunk sétálni a vár-ból!

Gabó hozzá is fogott a munkához, aminek a homoktörpe úgy megörült, hogy halat lehetett volna fogatni vele. Elárulta, hogy sokan vannak odabenn, akik most belülről csinosítják a szobákat. Gabó alig várta, hogy megismerje őket. Hamarosan elő is bújnak, egymás után, kicsik és nagyok, és jókora csinadrattával birtokba vették a dunakaviccsal kövezett utcácskát.

– Nahát, csodaszép várék! Verényes, finomaskamáré! – kiáltozták egymásnak. Aztán ficánkolva a mély medrű folyóba ugráltak, Gabó pedig büszkén nézte a törpék örömet.

A legtermetesebb tökmag – miközben elnyújtózott a folyóparton – dicsérte ugyan a kikövezett utcát, de sopánkodva kérdezte Gabót, nem tervezi-e újabb vár építését, mert szűkösen férnek ebben az egyben. Apa e pillanatban kiáltott, hogy indulás haza, és Gabó hasztalan könyörgött, hogy maradjanak még, mert az egész család farkaséhségre panaszkodott.

– Most mennem kell! De holnap építek nektek másik várat is – ígérte a homoktörpéknek, akik felrohantak a hidacskára, hogy onnan intsenek búcsút. Este Gabó gondolatai újra és újra a Duna-parton jártak, a homoktörpék között, akik most egyedül uralják a partot, és lakják az általa épített kis birodalmat. Legszívesebben ott aludt volna közöttük.

Másnap délelőttre a törpék meglepetést készítettek Gabónak. Izgatottan toporogtak egy nagy halom ágacska mellett, melyet azért gyűjtöttek össze, hogy majd az épülő vár tetejét és az utcákat díszítsék velük. Gabó rögvest munkához is látott, és homokbirodalma rövid időn belül a part látványossága lett. Ennek éppenséggel nagyon nem örült, de mivel morcosan fogadta a látogatókat, így azok hamar el is maradoztak. Nyugodtan játszott hát a törpékkel, akiknek a következő napokban nagy odaadással gondozta és bővítette birodalmát. A törpék pedig kijelentették, hogy régen volt ilyen zaparjő fabulás kalandjuk.

A nyaralás utolsó napjainak egyik estéjén rettenet felhőket kergetett a szél a Duna fölé. Hatalmas erővel tombolt, és mérgesen cibált mindent, ami az útjába került. A csetepatéban aztán a felhők is megmakacsolták magukat, lecövekeltek, épp a falucska fölött, és végképp felingerelve villámokat szórtak, mennydörögtek, aztán csak úgy zúdították maguk alá a vizet. A vacsoránál Gabó ijedten gondolt a törpékre, és igen nyugtalanul aludt el. De fényes reggelre ébredt, így már csak a megtépázott fák és leszaggatott ágak emlékeztettek az előző esti zenebonára. A part közelében aztán Gabó nyugtalanul előreszaladt, és a látványtól föld-

begyökerezett a lába. Az egész törpeváros elpusztult! A vihar szétdúlta, szét-rugdosta a várakat, a hidat, a folyómedret. És szétkergette a homoktörpéket. A romba dőlt birodalom siralmas buckái között csak a kikövezett utcácskák emlékeztették a tegnap még viruló, napfényben fürdő homokvárosra.

Amikor Anyuék beérték, még sóbálványként meredt maga elé.

– A törpék! Hova tűntek a törpék? – szakadt fel torkából a fájdalom, amikor Apa vigasztalón megérintette a vállát. De Gabó félrehúzódott tőlük, mert tudta, úgysem érthetik meg őt, mert nem tudják, hogy az ő várai nem közönséges várak voltak, hiszen azokban homoktörpék éltek. Gyászos sírás rángatta Gabó vékony kis testét, amikor két szipogás között meghallotta a kedves, karcos hangocskát.

– Ne sírj, Gabó! Ne sírj!

– Hát hol vagytok? Merre vagytok? – kapta fel a fejét.

– Itt. Itt vagyunk melletted. Előtted. Mögötted.

– De... Mi lett veletek? Semmi lettetek!

– Dehogy Gabó! Mi homok vagyunk most is!

– Igen, de... ti... olyan boldogok voltatok, amíg állt a birodalom! – szepegte.

– Igaz! De mi szeretjük, hogy állandóan változunk! Majd jön valaki, és újraformáz bennünket. Na, menj, ne lógasd az orrod! Inkább mosd le magadról a szutykot!

– Jó volt veletek – hüppögött Gabó, lassan megszabadulva nagy fájdalomtól. – Egyszer még eljövök, és újraépítek mindent! – ígérte a homoktörpének.

– Itt, vagy bárhol... Mással vagy máskor! Kócsallán illanó dogságos évek! Csak az a fontos Gágabi, hogy el ne felejts játszani! – hallotta búcsúzóul a homoktörpe vidám hangját.

Gabó felállt, elköszönt tőle, aztán Apa és Balázs mellé a langyos Dunába csobbant. De a homoktörpe derűs hangja hirtelen aggódón lebegett a parton.

– Botor a dió Gágabi, csak el ne felejts játszani... botor a dió, Gágabi...

Aztán teljesen elhalkult.

A következő pillanatban egy öt-hat éves kislány színes homokozókkal szaladt a partra. Mögötte egy fiúcska nyargalt sárga markológéppel.

Gabó a víz és a part között sárosan hancúrozva, mintha egy pillanatra a homoktörpe karcos, megkönnyebbült sóhaját hallotta volna.

Szent kifogás és vízre bocsátás

– avagy A Vulkánok és az Aranyhalak anatómiája –

Sokunkat izgat az alkotás folyamata. Ez a belső, minden esetben egyszeri, minden mozzanatában egyedi és minden ízében megmagyarázhatatlan, egyáltalán nem kézzelfogható cselekvés vagy inkább történés. Misztikus, mondhatnánk, és ez így is van rendjén. Azonban az embert olyan pozdorjából faragták, hogy mindenről előszeretettel aratná le a babérokat. Még akkor is, ha ez az adott helyzetben teljességgel méltánytalan. Ez a magatartásrendszer legszívesebben, ha tehetné, az égről a napot is deportáltatná, csak hogy bebizonyítsa, ő, és egyedül csak ő mozgat mindent. Sőt, saját maga léteért is egyedül ő viheti a pálmát. A realitás azonban ettől még nem változik.

A lélekvulkán elrejtett és elfeledett titkos magmájának kitörése az egyedülálló bazalt-, tufa-, riolit- és andezitképződmények létrejöttét eredményezi, melyek közül a vulkáni kőmezőn sétálva két egyformát semmiképp nem találunk. A legjobb és legideálisabb természetesen, ha megvárjuk a következő kitörés időpontját, és hagyjuk, hogy minden a maga természetes ütemében történjen. Így kapjuk a legszebben formázott, legkülönlegesebb, kővé dermedt magma ásványokat, melyek a maguk nemében, de magában a világmindenségben is ritka, különleges képződmények. Egyedi és eredeti. Egyszeri és utánozhatatlan valamennyi.

Vannak azonban a hegyek között nagyravágyó természetűek, sőt olyanok is akadnak, akik a természetes környezeti adottságok rendellenes manipulációjával idéznek elő a megszokottól eltérő eredményt. Egyes hegység-egyedek a magma alulról történő mesterséges felforrósításával akarják idő előtti kitörésre készíteni a mélyben szunnyadó folyamatot. Mások önmaguk oldalán léket ütve próbálják állandó szivárgásra ítélni az értékes vulkáni folyadékot, hogy folyamatos közethozamra, és ezáltal állandó látogatottságra tegyenek szert. Akadnak olyan domborzati elemek is, amelyek csekélynek találva belső magmakészletüket, teljesen szabálytalan módszerekkel, más vulkánból kifröccsent idegen magma hordalékmaradványaival, sár és esővíz hozzákeverésével duzzasztják fel belső nyersanyagtartalékaikat. Bár az asztal így gazdagon terített lehet, ez csak a látszat, és az eredmény végül sajnálatos módon önmagáért beszél. Gyakori eset, hogy tapasztalatlan természetjárók hátizsákjukat degeszre tömve cipelik haza az így keletkezett, és legjobb indulattal is csak félautentikusnak nevezhető extrém nagyságú vagy éppen apró, tüskeszerű felülettel rendelkező kőzetmorzsalékot, míg a „vulkánköny” nevű ritka vulkanikus csoda csendesen lapul valamely átlagos méretű hegy kevésbé látogatott, napfényes völgyében.

A rímekben alkotás ugyancsak sokakat foglalkoztat. Csendes folyópartok árnyas ligetei helyett azonban ma már gondosan kibetonozott steril stég fogadja a horgászni vágyókat, akik tömött sorokban, vállukat vállaknak, könyöküket könyököknek feszítve kényelmetlen pozitúrákban, fizetett centimétereket bérelve vágyják kifogni az Aranyhalat.

Jobban tesszük, ha keresünk egy csendesebb, beszűkülő folyókanyarulatot, és távol tartjuk magunkat a fizetett parkolóban kocapecázók zajától. Ahol a két part közelebb ér, s látszólag semmi sem zavarja a vizet, lábunk alatt pász-tortáska és fodormenta hajlik, letáborozhatunk. Az ég kékjén átragyog a nap, potyahorgászoknak vagy egyéb alakulatoknak nyoma sincs... Eljött a mi időnk. Szemléljük olyan hosszan a vizet, ahogyan és amennyi ideig csak lehetséges, s ha a látvány már természetes, valamint továbbra sem háborgat senki (a prűdebek most fogják be a fülüket), nekiállhatunk megszabadulni fölösleges ruhadarbjainktól. Ha már ily módon közös nevezőre hoztuk magunkat a természettel, kezdődhet a munka, vagyis a dolog legélvezetesebb része. A többiek persze azt hiszik, hogy a partról is elérhetik céljukat. Az Aranyhalak természetük szerint szívesen tartózkodnak keskeny folyókanyarulatokban a meder aljához simulva. Kifogásukhoz tehát alá kell merülnünk a folyóba, minden ellenkező híreszteléssel ellentétben. Az Aranyhal kifogása ugyanis akkor a legsikerültebb, ha megérezzük a folyó mindent feledtető lélegzését. Az áramlás lekottázhatatlan egyszerűségét. Így tudjuk sértetlenül, a lehető leggyengédebben kiemelni azt, amiért jöttünk. Az egész művelet tetőpontja, s egyben legnehezebb, embert próbáló része, amikor megsejtjük ujjaink között a selymesen sikló hal éteri testét. A legtöbben ilyenkor eszüket vesztve kapnak a kincs után, örökre elszalasztva a szent kifogás lehetőségét. A legnagyobb ballépés ilyenkor, ha mohón, kapzsi kézzel, hiú vágyaktól vezérelve nyúlunk a lassú áramlású vízbe. Amikor a hullámok muzsikáját az ujjbegyeinken érezni, biztosak lehetünk benne, hogy közel a pillanat. S nem árt, ha megpróbáljuk megőrizni nyugalmunkat. Hunyjuk le a szemünket. Ez segít. Tenyerünkbe simulnak ekkor a hal lágyan fodrozódó királyi uszonyai. Vegyünk mély lélegzetet, s élvezzük a pillanat eme ritka csodáját, milyen gyönyörű! Ha akarnánk, el is engedhetnénk... – érint meg bennünket a furcsa gondolat. S ahogy végigbizsereg idegszálainkon, megtörténik a csoda. A hal aranyló ikrával ajándékoz meg. Tovairamlík. Ez az, amiért jöttünk. A parton, még mindig mezítelenül, szédelegve láthatjuk, néhány száz lépéssel lejjebb milyen sokan térnek haza üres kézzel...

Nehéz eldönteni, vajon a kifogás nehezebb, vagy a vízre bocsátás. Az utóbbi sem éppen a legkönnyebb műfaj. Ha már megálmodtuk hófehér vitorláját, és elkészült az egyensúlyt biztosító tőkesúly is, magunkban százszor elképzeltük, hogyan siklik a néma vízen, szeli a habokat a tengerek felé, akkor következik a dolog lényegi aktusa: útjára kell engednünk a hajót. Na már most, két nagy hibalehetőség kínálkozik rögtön az elején. Ha terveink elhamarkodottak voltak, óriási elánnal fogunk hozzá olyasvalamihez, amiről azt gondoltuk, hogy már a birtokunkban van. Ennek következtében az álom csodálatos imaginációjából nem emeljük át pontosan a részleteket, pontosabban szólva nem sikerül egy az egyben a megálmodott konstrukciónkat kivitelezni. Nos, ekkor könnyen megeshet, hogy a hajónk, ahelyett hogy diadalútjába kezdene a végtelen óceánok felé, az első élesebb folyókanyarulatokban egyensúlyát veszti és elsüllyed, vagy egy nem várt akadálnál zátonyra fut. Ebben az esetben a legjobb taktika az, ha türelmesen kivárjuk a soron következő álomképet, s elhamarkodott cselekvés helyett hagyjuk, hogy az álombeli hajómodell szépsége fejünk búbjától a lábujjunkig átjárjon bennünket. Nincs az az építő, aki egy ilyen élmény után ne tudná megalkotni azt, ami lenyűgözte. Feltéve persze, hogy az illető

valóban építő, s nem pusztán valami kontár... Szólnunk kell a második hibalehetőségről is. Még hozzá annak az eshetőségéről, hogy mi a teendő akkor, ha megálmodtuk, átjárt minket, kiviteleztük, működőképés, azonban képtelenek vagyunk útjára engedni.

Egyet le kell szögezni. A csónaknál nagyobb, a tutajnál pedig összetettebb felépítésű vízi jármű a hajó. Mindennek birtokában van tehát, ami alkalmas-sá teszi feladatára. Ne törődjünk azzal, hogy a mellettünk elsuhanó modell harminchat tornyú negyvenárbocos, s azzal se, hogy a mögöttünk száguldó fülsüketítő szirénákkal hívja fel magára a figyelmet. Vegyünk erőt magunkon, bízzunk a keleti, nyugati, déli és északi szelek szakértelmében. Ha nehezünkre esik kiadni a kezünk közül az újonnan születettet, gondoljunk arra, az üzenetet nem mindig a negyven toronnyal ékeskedő vaxoltszirénás csodák juttatják el rendeltetési helyére. Hanem gyakran az a bárka, melyet alkotójának vigyázó tekintete kísér...

Póth Edit

Titokzatos erdő

(Részlet)

Az erdészt és feleségét nagyon szerettem. Valami rokonság volt köztünk. Szüleim munkája esetenként több napra elszólította őket otthonról. Így kerültek szóba, mivel Zsóka néni otthon dolgozott, talán tudna vigyázni rám pár napra. Úgy emlékszem, szíves vendég voltam.

Mi a városban laktunk, ők jó órányi járásra tőlünk, egy magányos erdészházban. Mit is beszélek, ki jár már manapság gyalog, mikor autóval rövid idő alatt megtettük az utat. Korábban is jártunk ott, kirándultunk a környéken, de így, ilyen rendszeresen csak mostantól mentem. A ház nagy volt, mivel egybe volt építve az irodával. Szép fehérre meszelt falai már messziről világítottak. Elöl takaros kis előkert volt, ritkán álló fákkal. A bejáratig kis virágszegély vetette az idelátogatót. Oldalt erdei garnitúra, hátul pedig a végtelen erdő terült el. A házat egy tacsó és egy vizsla őrizte.

Ede bácsi, az erdész magas, izmos, barna bőrű ember volt. Piros pozsgás arcán, görbe orra alatt, vékony bajusz lapult. Sapkája bozontos szemöldökéig ért, terepruhája egybeolvadt az erdővel. Őszinte, lelkiismeretes embert ismertem meg benne.

Zsóka néni, a felesége, rokonszenves, szorgalmas, vékony alkatú, rövid barna hajához jól illett a szemüveg. Kellemes lágy hangú, mindig mosolygós arcú nő volt.

Én Barna vagyok, barna hajú, kerek képű, gesztenyebarna szemekkel csodálkoztam az ottani világra. Más volt, mint a város, egészen más. Lépten-nyomon új dolgokat fedeztem fel.

Mikor megérkeztem az erdészházba, első szavammal Ede bácsit kerestem, s már mentem is hozzá. Bütyök, a tacsó az érkező autó kerekét megszaglászta, a farkát csóválta, s még morgott is.

– Vendég! – mutatott rám Ede bácsi. – Vendég! Eredj a helyedre! – Szimat a sarokba ballagott ugyan, de tartózkodott. Nem ismertük egymást. – Örül, mert engem lát, morog, mert téged nem ismer. Ha bemegyünk a házba, tegyél úgy, mintha észre sem vennéd. Ne nézz hátra! Ez az én kutyám, Szimat.

Amikor itt voltam, keresztül-kasul járkáltunk az erdőben, de a szabályt, hogy csak kísérettel megyek, mindig betartottam. Az erdőben, télen, nyáron zárt cipőben mentem, és a hátitaskámban mindig volt esőkabát, egy flaska, melyben vizet vittem, zsebkendő, nagyító, és egy zacskó, amibe a szemetet tettem, Ede bácsi javaslatára.

Szerettem az erdőt, és ma is szívesen emlékszem erre az időszakra. Gyakran eszembe jutnak azok az énekek, amelyeket akkor találtam ki:

Barna az én nevem,
Városban születtem,
Ha erdőben járok,
Nótára találok.

Urbán Péter

Daidalosz, Ikarosz

– Úgy vagyunk itt most – mondta Mihály lovag társának, Györgynek, miután mind a ketten szerencsésen visszatértek a pokolból –, mint Stephen Dedalus és Buck Mulligan, midőn a Dublini-öböl partján szertenéznek napfelkeltekor. – Tagadhatatlanul szerette Mihály az efféle, kissé patetikus hangnemet.

Alattuk a Duna hömpölygött, szürkészöld víztömeg, az ég piszkoskéken derengett, csípett a hajnal. György elpöckölte a csikket, felállt:

– Régen láttam apám. Vajon hogy van? – nézték a vizet. Sötét sziluettek a házak, fénylő bogarak az autók, jobbra a Margit híd, balra a Parlament, szemben fent a Vár.

– Mi lehet az öreggel? – dünnyögte Mihály válaszként.

A Nyugatinál álltak meg, a sarkon, srégen szemben a pompás, bár kopott épülettel. Túlvilági fény sugárzott, ezüstözte a házak falát, az embereket, kocsikat, villamost. Olyan alacsonyról érkezett a fény, hogy sokméteres árnyéka nőtt mindennek, hosszú, keskeny árnyak a hideg, éles fényben.

György a tömeg közepén állt, nézte a nőket, egyiket, másikat megszólította, vagy pissegett nekik, hátha. Elemében volt, élvezte a didergető reggelt, a világot. Mihály a falat támasztotta, eregette a füstöt, szemével követte a felszálló hóféhér füstpamacsokat, néha Györgyre vagy a nőkre sandított. A nap magasabbra mászott. Mihály előrelépett, megigazította térd alá érő kabátját, beletúrt a hajába, felnézett az égre hosszan, azután Györgyhez fordult:

– Megyünk?

Barátja női feneket követett tekintetével, a fejét csóválta, azután felett:

– Menjünk – szemét nem vette le a hátsóról, csak amikor egy másik nő jött szembe.

Lassan sétáltak, megkeresni György apját.

A sárga Ikarus volánjánál, lábát a pénztárgép mellé téve szalonnázott az idős lovag. Kék inge, szürke nadrágja, sovány, borostás arca, nevető szeme kortalan, sosem változó. A két, túlvilágról hazatért jó barát illón köszöntötte az öreget, nagy volt az öröm, felderült a felelős beosztású atya.

– Hát milyen régen... és hogy megváltoztál... jól meglepődtem... ugyan, ugyan, felejtsd el... már azt hittem... erre jártunk éppen... jól vagy?... jól vagy-tok?... – azután hallgattak, ücsörögtek. Az öreg egyszerre demizsont húzott elő valahonnan az ülés alól, feléjük kínálta:

– Na, most elviszlek titeket egy körre – a busz ajtaja sziszegve záródott, felduhogott a motor, a sárga böhöm hirtelen megindult, a két fiatal lovag hátra-zökkent az ülésen. Kicsit megszeppenve nevettek, nem lesz-e ebből baja a jó atyának. Az csak legyintett. Száguldott a tömegszállító, vágta az előre a téli, metszően éles fényben.

Nőkre terelődött a beszéd, a három férfi nevetve mesélt, főleg György apja, a régi idők régi nőiről. Közben deres fák suhantak el a busz mellett. Süvített a

gép, zörgött, dübörgött, dölve vette a kanyarokat. Az árakról folyt már a szó, a drágaságról, hol mennyi a sör, már berügni sem lehet akárhol, zúzmarás árkok, jeges fűvű mezők mellett zúgott el a jármű. Majd a családról beszéltek, ki hogyan van, hogyan nincs, de erről kevés szó esett: ugyan, mit lehessen mondani? Az Ikarus pedig süvített a pengeéles tájon át, a házak elmaradoztak, a fehér, kék, szürke földek maradtak, meg a vasszürke ég. A busz gyorsult, a bor fogyott. Politikára tértek át most, hosszan, bölcsen értekeztek, kiforrt gondolatok cikáztak három kiforrott férfitől. A járgány egyenletesen robogott, néha billent csak meg az első ülésen a két ifjú.

Egyszeriben emelkedett a földtől a négykerekű. Emelkedett, és hangtalan suhant a levegőben. A beszéd is némán folyt tovább, tátogott, hangtalan nevetett a három szárnyaló. A táj úszott alattuk, az út fekete csíkja folyóként kanyargott. Sima íven repült a gyönyörű, narancsszínű gép, szépen lassan kanyarodott, megbújó falvakat, csendes városokat hagyott el maga alatt. Barázdált szántók, egyenes jegenyesorok, hernyóként elnyúló vonatok csíkja siklott a mélyben, a három összetalálkozott pedig beszélt, nevetett, ivott. A szürkületben kigyúltak a fények, pislákoló lámpasorok, homályos, sárga pászmák és jéghideg, fehér világok derengtek föl sorokban állva.

Hirtelen, csikorogva fékezett a busz, teljes teste megfeszült György apjának, ahogy a pedált nyomta, szorította lábával. Fia beverte arcát a rúdba, Mihály előredőlt, alig tarthatta meg magát. Végül megálltak. Az öreg hátrazökkent, megtörölte hirtelen kiizzadt homlokát, sóhajtván fújta ki a levegőt. A két fiatal hőkkenetén kászálódott fel. Az apa gyorsan kinyitotta az ajtót, leszaladt a lépcsőn, Mihály és György utána.

Az eb lógó nyelvvel, kifordult belekkel lihegett a busz teste alatt. Bal hátsó lába rángatózott. Az öreg hátratúrta kevés haját, másik kezével megtámasztotta magát a jármű oldalán, úgy nézte az állatot. A két lovas ácsorgott egy ideig, majd György elbúcsúzott:

– Mi most keresünk egy jó meleg helyet – az apja nem szólt semmit, szürke arccal csak bámulta a kutyát. Lassan távolodtak tőle. A fiú még hátrafordult:

– Anyát csókolom! – az öreg némán intett, de nem nézett feléjük, csak egyre az állatra. Ködbe, hallgatásba burkolódzva sétáltak.

– A rét tele van virággal, kézzel, pirossal, sárgával... – dúdolta Mihály.

– Mélyrepülés – dűnnyögte György. Némán sétáltak bele a kihalt tájba.

Tartalom

Heinz von Lichberg: Lolita (Németből fordította Artzt Tímea)	1
Simona Cratel: Idegenek (Románból fordította Bige Szabolcs Attila)	8
B. Tóth Klára: Mit hoz a víz?	11
Gajdos Ágoston: Aesculap	15
Lukács Marianna: Idegsebzés	27
Bérces Ádám: Perem	31
Kovács Imre Attila: A megkerült téma	33
Gutai István: Lovak	36
Fábián Erika: Mese van	38
V. Buzás Andrea: A homoktörpék	40
Hétvári Andrea: Szent kifogás és vízre bocsátás	42
Póth Edit: Titokzatos erdő	45
Urbán Péter: Daidalosz, Ikarosz	46

A Cédrus Művészeti Alapítvány minden évben nyílt pályázatot hirdet kortárs szépirodalmi alkotások, műfordítások és tanulmányok létrehozására. Kész művel vagy alkotói tervvel-ötlettel részt vehetnek rajta mindazok, akik magyar nyelven alkotnak. A Káva Téka jelenlegi számában a 2009-es Cédrus-pályázat próza kategóriában díjazott szövegei közül válogattunk. Az olvasó talál közte műfordítást a német romantika atmoszférájával, ízeltőt a legfrissebb román prózából, de szociográfiai igényességgel megírt magyar valóság-irodalmat, mesét vagy mitikus elbeszélést is. Ismerkedjünk az újdonságokkal.

Napkút Kiadó Kft.
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Telefon/fax: (1) 225-3474
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős szerkesztő: Szondi György
Szerkesztő: Borbély András
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence